

Sadek bin Omer
SKOLA KUR'ANA

Početni kurs

TEDŽVID

Škola Kur'ana Sadek bin Omer

2022

Uvod

Svaka zahvala pripada Allahu, subhanehu ve te'ala, Gospodaru svih svjetova, koji čovjeka podučava peru i podučava onom što ne zna.

I neka je salavat i selam na našega Miljenika, Allahovog posljednjeg Poslanika i njegove časne ashabe i porodicu sve do Sudnjeg dana.

Rekao je Uzvišeni Allah: وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

„A Mi smo Kur'an olakšali za učenje (učinili dostupnim za pouku) pa ima li ikoga ko bi pouku primio?“ (Sura Al-Qamar: 17)

Ovo je obećanje od našega plemenitoga Gospodara da će učiniti učenje Kur'ana olakšanim svim vjernicima, te smo svjedoci toga u vremenu u kojem živimo gdje su zaista olakšani načini sticanja znanja, kao i znanosti koje su vezane za Plemeniti Kur'an.

Među tim naukama izdvajamo tedžvid koji je predmet našega izučavanja i ističemo da je znanost koja nije teška, ali kao i svaka druga nauka zahtijeva trud i zalaganje.

U svrhu što lakšeg ali i kvalitetnijeg shvatanja ove nauke odlučila sam sa grupom učenica da bilježimo na časovima tedžvida najbitnije informacije te da ih obradimo i načinimo skriptu koja će biti udžbenik za izučavanje ove znanosti.

Potrudile smo se da izaberemo što lakše izraze i riječi kako bi našim učenicima bilo potpuno razumljivo sve što se nalazi u skripti.

Udžbenik sadrži uvod u tedžvidsku nauku, ishodišta harfova, svojstva harfova i poglavlje o dužinama harfova.

Ne zadržavamo autorska prava i dozvoljeno vam je knjigu štampati i koristiti za učenje i podučavanje drugih.

Ne dozvoljavamo trgovanje knjigom.

Sadek bin Omer
ŠKOLA KUR'ANA

Prvo poglavlje

Uvod u tedžvidsku nauku

KUR'AN - značenje, objava, skupljanje i širenje –

Definicija Kur'ana

Jezičko značenje

Nastaje od riječi kiraetun, iz korijena tri slova قرأ, ka, ra, ee. Značenje ovoga je oko skupljanja, قرأته, što znači šta god se sakupi. Kur'an je sakupljen u jednu knjigu i sakupljen u grudima onih koji ga pamte.

Terminološko značenje

On je govor Uzvišenog Allaha, objavljen našem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Prenesen je do nas sa tevaturom i učenje Kur'ana je ibadet. Najmanja njegova sura je mudžiza, počinje sa surom El-Fatiha, a završava sa surom En-Nas.

Postoje dvije definicije Kur'ana, **njegovo etimološko (jezičko) i semantičko (terminološko) značenje.**

ZNAČENJE KUR'ANA

Prevod:

Kur'an je govor Uzvišenog Allaha, dž.š., objavljen poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. Prenešen je do nas sa tevaturom, njegovo učenje je ibadet. Njegova najmanja sura je mudžiza, Kur'an počinje Fatihom a završava se surom En-Nas.

هو كلام الله تعالى المنزل على نبينا محمد
صلى الله عليه وسلم المنقول الينا بالتواتر
، المتعبد بتلاوته ، المعجز بأقصر سورة منه
المبدوء بسورة الفاتحة ، والمختتم بسورة الناس،¹ .“

„On je govor Allaha“ što nam govori da postoji Allahov govor koji nije u Kur'anu. Analizirajući ovu definiciju dio po dio shvatit ćemo njeno dublje značenje.

„To su riječi Svemogućeg Allaha.“ – „هو كلام الله تعالى“

Ovo znači da se u Kur'anu ne nalaze riječi koje nisu objavljene Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem preko meleka Džibrila od Allaha, dž.š. U Kur'an se ne ubrajaju riječi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem u vidu hadisa i slično, kao ni riječi bilo kojeg drugog ashaba, halife ili učenjaka.

“المنزل على نبينا محمد صلى الله عليه وسلم”
– spušten našem Posalniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Ovaj dio ukazuje na to da je sadržaj iz Kur'ana spušten samo Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem što znači da se iz definicije isključuju ostale nebeske knjige koje su također Allahov govor. To su na primjer Tevrat, Indžil, Zebur, suhufi Musaa i Ibrahima, alejhi sellam.

Postoje hadisi el-kudsi, a to su hadisi koji su spuštteni preko meleka Džibrila, oni ne spadaju u Kur'an nego su to hadisi koje ne možemo učiti u namazu. Time u ovu definiciju ne ulazi hadis kudsi jer on nije Kur'an i njegovo značenje je od Allaha, ali su riječi našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je Kur'an od Allaha riječima i značenjem.

Primjer za hadis el-kudsi: "O robovi Moji, Ja sam nepravdu Sebi zabranio pa stoga je i vama zabranjujem! Nemojte jedni prema drugima nepravedni biti!"

Napisan između dvije korice Mushafa

Kur'an je mudžiza kojom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem dao izazov svim Arapima da načine najmanju suru, pa nisu mogli i ovo je dokaz da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem poslanik od Allaha, dž. š.

Prenešen je do nas tevaturom

Tevatur je toliko veliki broj prenosilaca koji kada se skupe je nemoguće da pogriješe, jer ih je veliki broj koji su slušali i prenosili dalje.

Generacija ashaba su prenijeli Kur'an-i Kerim generacijama tabiina u ogromnom broju, koji je nemoguće da se dogovore da iskrivljuju kur'anski tekst. Onda su tabi tabiin prenijeli Kur'an onima koji su iza njih u velikim brojevima, sve dok je stigao do nas.

Znači da je prva sura kojom počinje sura El-Fatiha a zadnja sura En-Nas .

Objava Kur'ana

Allahov govor je dostavljan poslanicima na tri načina:

- preko izaslanika (melek Džibril),
- nadahnućem,
- iza zastora (čime nijedan čovjek bio on poslanik ili vjernik nije vidio Allaha).

„Nijednom čovjeku nije dato da mu se Allah obraća osim na jedan od tri načina: nadahnućem, ili iza zastora, ili da pošalje izaslanika koji Njegovom voljom, objavljuje ono što On želi. – “On je, zaista, Uzvišen i Mudar!”

﴿ وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَائِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بآذَنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ مُّبِينٍ ﴾

(Eš-Šura, 51)

Etape sakupljanja Objave

Etapa 01

Sakupljanje u doba Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada bi Poslaniku dolazila Objava on bi pozivao nekog od ashaba koji su bili zaduženi za pisanje Objave da to zapiše. Cijeli Kur'an je napisan u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali nije bio sakupljen u jednu knjigu. Pisan je na koži, drvetu, kostima i na svemu onome na čemu se pisalo u to vrijeme.

Etapa 02

Druga etapa je bila sakupljanje u jedan Mushaf u doba Ebu Bekra, radijallahu anhu. Desili su se pohodi, počelo je odstupanje od davanja zekata, u ratovima su mnogi hafizi poginuli, te je u doba Ebu Bekra radijallahu anhu odlučeno na nagovor Omera, radijallahu anhu da se Kur'an zapiše. Zadužen za sakupljanje Kur'ana bio je ashab Zejd ibn Sabit radijallahu anhu.

Etapa 03

Sakupljanje Kur'ana u doba Osmana, radijallahu anhu. Nakon što se islam proširio, počeli su prihvatati razni narodi pa se tako počelo širiti i nepravilno izgovaranje i razilaženje po pitanju učenja Kur'ana. Uvidio je to ashab po imenu Hudejfa ibn El-Jeman, radijallahu anhu te je predložio halifi da napišu ponovo Ku'ran kako ne bi došlo do iskrivljenja. Tako su ashabi uzeli Kur'an od Hafse, radijallahu anha i napisali ga u četiri primjerka koja su raspoređena po pokrajinama tadašnjeg hilafeta.

Etapa 04

Umnožavanje primjeraka Mushafa nakon toga i dijeljenje među svim muslimanima, tako su došli i do nas. Umnožavanje je bilo sa velikom preciznošću, kao kod nas kopiranje, pazeći na svaki harf. Postoji nauka Resmul Mushaf koja se bavi pisanjem Kur'ana.

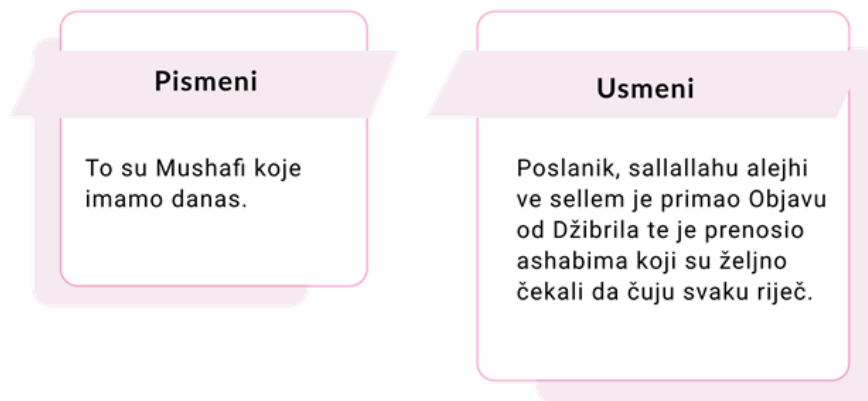
Etapa 05

Pojava raznih knjiga koje preciziraju način pisanja Mushafa.

Postoje dva načina kojima se Kur'an dostavljao nama vjernicima, usmenim i pisanim putem. Usmeni put znači da je od Allaha, dž. š. melek Džibril dostavio objavu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, on ashabima a ashabi tabiinima i tako sve dok je stigao do nas. Pisani put podrazumijeva njegovo zapisivanje i kopiranje te drugi put, odnosno, način kojim je Kur'an stigao do nas.

Načini dostavljanja Objave

Pri učenju Kur'ana bitno je praviti minimalni broj grešaka da ne bismo iz neznanja promijenili značenje nekom ajetu. Kada učimo Kur'an i nemamo muallimu veća je mogućnost pravljenja grešaka, te je stoga potrebno naći nekoga ko će nas podučavati, ispravljati i bodriti na tom putu. Oba ova načina su stigla do nas tevaturom, to jeste velikim brojem prenosilaca u svakoj generaciji, čime je tačnost i originalnost Kur'ana zagarantovana.

.....

INSPIRATIVNA PRIČA

U bivšoj Jugoslaviji u vrijeme naših djedova je bilo zabranjeno učenje Kur'ana.

Bio je jedan učenjak koji je odlučio da sav svoj život posveti Kur'anu, nije se ni ženio, sakrivao bi se i dolazili bi mu ljudi da ih podučava. Nakon što je vidio da su ljudi u jednom selu naučili da klanjaju, uče Kur'an, prebacivali bi ga tajno u drugo selo.

Jedan šejh je imao Kur'an pa ga je nosio u razne dijelove, te su dolazili ljudi koji su stajali u redu i po prvi put vidjeli Kur'an, a možda i posljednji put u svom životu pa bi i njegove noge ljubili govoreći: „Ove noge su nam donijele Kur'an.“

Držite čvrsto prilike koje vam se pruže da naučite Kur'an ili dio Kur'ana jer Allah, dž.š. može nas zamijeniti sa narodom koji će voljeti da uči Kur'an. Da nas Allah sačuva Njegove kazne i učini Njegovim miljenicima.

Postoje dva kriterija definiranja tedžvida: jezički i terminološki.

Definicija Tedžvida

Jezička definicija

Jezičko značenje riječi tedžvid je uljepšavanje. Kod Arapa se riječ tedžvid koristi još za preciznost, tačnost, dotjeranost, te savršenstvo.

Terminološka definicija

Tedžvid je pravilno izgovaranje harfova. Izgovaranje svakog harfa sa njegovog ishodišta uz davanje prava svakom harfu, to jeste izgovaranje i praktikovanje njegovih stalnih i nestalnih svojstava.

Tedžvid može biti **znanstveni, teorijski i praktični (primijenjeni)** tedžvid. Teorijski tedžvid je poznavanje pravila i činjenica koja su uspostavili učenjaci tedžvida. Primijenjeni tedžvid je praktikovanje teorije tedžvida. Predmet izučavanja tedžvida su kur'anske riječi u smislu da se svakome harfu da ono što mu u izgovoru i pripada. Nauka o tedžvidu ubraja se među najvažnije nauke usmjerene ka hizmetu Allahove Knjige, i ne samo to, nego je i najpreča i najčasnija.

Vrste tedžvida

Znanstveni/teorijski tedžvid

Poznavanje pravila i činjenica koja su postavili učenjaci tedžvida.

Praktični/primjenjeni tedžvid

Izgovor svakog harfa sa njegovog ishodišta (mahredža) bez zamjene ili promjene.

Korist nauke o tedžvidu

Nauka o tedžvidu ima mnogobrojne koristi, a među najvažnije spadaju lijepo i pravilno učenje koje vode ka sreći na oba svijeta i čuvanje jezika od griješenja pri izgovaranju Allahovog govora. Kada svrstavamo ovu nauku svrstat ćemo je pod kur'anske nauke, a sve kur'anske nauke su šerijatsko znanje.

Utemeljitelj nauke o tedžvidu

Utemeljitelj ove nauke sa praktične strane je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a u pogledu teorijskog dijela i pravila to je El-Halil ibn Ahmed El-Ferahidi, te drugi učenjaci, tabiini i generacije poslije njih, radijallahu anhum. Bitno je znati da je Uzvišeni Allah iz Levhi Mahfuza, Kur'an-i Kerim sa tedžvidom objavljivao Džibrilu, alejhi sellam. Džibril je na isti ovaj način Kur'anu podučavao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a ashabi, radijallahu anhum, su od njega učili na isti način. Dalje su od njih učili tabiini i svaka sljedeća generacija je od prethodne preuzimala Kur'an na isti način sve do naših vremena, i to metodom koji daje potpunu sigurnost u njegovu ispravnost.

Greške prilikom učenja Kur'ana

1. Lahnul-dželij

Lahnul-dželij / jasna greška

Po mišljenju učenjaka to su velike greške u izgovoru bilo da mijenjaju ili ne mijenjaju značenje riječi. Ova greška se pojavljuje prilikom izgovora riječi iz Kur'ana. Ova greška je vidljiva i nju mogu svi da primijete, učeni ali i oni koji ne poznaju tedžvid. (Primjer je da se promijeni hereket, to svatko primijeti.)

Dželij na arapskom znači nešto vidljivo, veliko, što može svako da primijeti. Ovakve greške se smatraju haramom i nije ih dozvoljeno praviti.

2. Lahnul-hafij

Lahnul-hafij / male greške

To su male, skrivene greške. To je pogrešno učenje Kur'ana prilikom izgovora. Takvo učenje primijete samo učeni i ne kvari značenje. Primjer je ako ne izgovorimo idgam, ako ne izgovorimo "ra" tanko. Ovakve greške primijete učeni, dok kod običnog naroda mogu proći neprimijećeno.

Većina kaže da ove greške nisu haram, ali se ne može mjeriti sa onim što je bilo prije, jer danas imamo mogućnost naučiti. Danas imamo škole, imamo Mushafa i samim tim imamo mogućnost usvajanja znanja.

KIRAET

Šta mislimo pod riječi kiraet?

Koji su to uslovi da bismo imali ispravan kiraet?

Kiraet je

Svako učenje Kur'ana koje je utemeljeno u arapskom jeziku makar na jedan način, učenje koje se slaže sa onim što je napisano u primjercima Mushafa koji su napisani u vrijeme Osmana, radijallahu anha i čiji je lanac prenosilaca veliki i ispravan, to je ispravan kiraet.

Uslovi ispravnosti kiraeta su sljedeći:

1. Da lanac prenosilaca bude ispravan (tevatur). To znači da se u svakoj generaciji nalazi toliko veliki broj prenosilaca koji zasigurno ne mogu biti usaglašeni na laži.
2. Da bude podudaran i napisan kao Mushaf koji je napisan u vrijeme Osmana, radijallahu anhu. Odnosno da se svaka riječ koja je napisana tada u Mushafu piše na isti način.
3. Da se slaže s arapskim jezikom. Znači da u ispravnom kiraetu ne može biti riječ koja nije ispravna ili nema utemeljenje u arapskom jeziku .

Uslovi ispravnosti kiraeta

1. Uslov

Da bude ispravnost lanca prenosilaca Etevatatur.

2. Uslov

Da bude podudarno i napisano kao Mushaf u vrijeme Osmana, radijallahu anhu.

3. Uslov

Da se slaže sa arapskim jezikom.

Resmul Usmani- sve što imamo u Kur'anu je podudarno sa onim što je napisano u vrijeme Osmana, r.a. i u vrijeme ashaba koji su bili učeni u vremenu Muhamedda s.a.v.s Sve što učimo je precizno, onako kako je Muhammed, sallahu alejhi ve sellem učio i kako je to melek Džibril dostavio. Osnovane su škole Kur'ana i 10 qarija postalo čuveno po svom učenju. Svaki od njih je imao po dva prenosioaca (rawije) koji su odabrani među studentima. Svaki rawija je poznat po riwajetu koji prenosi od svog qarije. (o tome ćemo više u naprednom dijelu) nas riwajet po kojem učimo je **Hafs an Āsim min tarīqi Šatibijja**

Stepeni učenja Kur'ana

1. Stepen el-tahqiq

Učenje sa pažnjom, smirenošću, polahko sa razmišljanjem o značenju, pazeći na pravila, dajući svakom harfu njegovo pravo, praktikujući stalna i nestalna svojstva, produžavanjem dužina, skraćujući ono što se treba skratiti, učeći tanko, te učeći krupno ono što se treba učiti krupno.

2. Stepen el-hadru

Drugi stepen je el-hadru. Učenje brzo ali pazeći na pravila tedžvida. Ovaj način koriste većinom oni koji znaju dosta Kur'ana napamet, kojima je potrebno da u toku dana ponove što više kako im Kur'an ne bi otišao u zaborav. Ovaj način je dozvoljen, međutim treba paziti da se tedžvidska pravila ne izgube.

3. Stepen et-tedwiru

Ovo je način učenja između brzog i sporog učenja, također pazeći na tedžvidska pravila.

Ni u jednom od ova tri stepena nemamo pravo učiti Kur'an bez tedžvidskih pravila.

Najbolji stepen učenja je tahkik prilikom kojeg dajemo pravo svakom hareketu. Kada učimo skrušeno naše učenje ostavlja trag na našim srcima, kao što su učili Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem i ashabi koji su plakali čitajući Allahov govor. Ovo je cilj izučavanja i učenja Kur'ana da se srca i djela pokrenu. Ako insan tokom učenja nije prisutan srcem, ne možemo reći da nema nagrade nego je ona umanjena. Cilj izučavanja tedžvida je da stignemo do onog stepena na kojem je učio naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Puko izgovaranje je velika nagrada, čak iako osoba nije bila srcem i mislima dovoljno prisutna ima nagradu kod Allaha. Međutim, ono što se traži od nas je da Kur'an naša srca pokrene, da osjetimo da je to govor našeg Gospodara, koji nas Njemu približava i koji u našim srcima budi iman. "Pravi vjernici su samo oni kojima se srca strahom ispune kada se Allah spominje, a kada im se ajeti Njegovi uče povećava im se iman i samo se na Allaha oslanjaju." (Sura El-Enfal, 2)

Prije nas imamo 1400 godina, ulema se potrudila, sastavila pravila, sve su napisali i obradili i sve što mi danas učimo obrađeno je u detalje i samo idemo po tome prateći ono što je već napisano, što je već stavljeno između naših ruku.

NAPOMENA: U svakom od ovih stepena tedžvid mora biti ispravan i svaki od ovih načina je

dozvoljen jer nam pomaže u različitim životnim situacijama da održimo vezu s Kur'anom.

INSPIRATIVNA PRIČA

Junak priče iz Rusije

Mladić iz Rusije pobijedio je na velikom takmičenju u učenju Kur'ana koje je održano u Arapskim Emiratima.

Začuđeni su bili ljudi kako se moglo desiti da je pobjednik iz jedne takve zemlje gdje zaista Kur'an nije bio dostupan, čak su i kažnjavani fizički oni kod kojih bi bio nađen Kur'an. Nakon pobjede mladić je upitan kako je dostigao toliki stepen čvrstoće hifza. On im je ispričao da ga je naučio njegov otac, kojeg je naučio njegov djed. Počeo je pričati kako je njegov djed koji je bio hafiz, uzimao njegovog oca na putu prema nekoj planini, putujući na magarcu. Svaki put stavio bi mu povez na oči da ne bi dijete znalo gdje ga vodi, jer ako bi ga tadašnja policija uhvatila i počela ispitivati da ne bi znalo ništa da im kaže, jer je imalo povez na očima čitavim putem. Bila je duga relacija, da bi na kraju stigli do neke planine gdje je njegov djed na određenom mjestu otkopavao Kur'an. On bi učio, a dijete bi ponavljalo sve dok ne bi dobro zapamtilo što je bilo planirano za taj dan. Svaki put kada bi napuštali planinu starac bi spakovao Kur'an i zakopao u zemlju. Po povratku kući dijete bi se opet vraćalo vezanih očiju, a kada bi stigli dijete bi ponavljalo Kur'an sve dok se nisu ajeti urezali u njegovo pamćenje. Kasnije je taj dječak postao otac mladića koji je pobijedio na svjetskom takmičenju, koji je Allahovom voljom, znajući vrijednost Kur'ana učio i danju i noću.

PROPISI ISTIAZE (EUZE) I BESMELE (BISMILLE)

Učenjem istiaze tražimo zaštitu od Allaha da nas zaštiti od prokletog šejtana, dok je bismela došla s objavom na početku svake sure, osim sure Et-Tewba.

- Analiza bismile
- Analiza euze
- Propisi učenja euze
- Propisi učenja bismille

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

**"Utječem se Allahu od prokletog šejtana."

Istiaza je kod nas poznatija kao „euzu billahi“ ili „euza“. Bismela je kod nas u Bosni više poznata kao „bismillah“. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ Bismela (bismilla) je ajet.

Istiazu učimo da bismo se zaštitili od šejtana i stekli nagradu, učimo onako kako je naš Poslanik, sallallahu allejhi ve sellem učio. Učenje istiaze (euze) i besmele (bismille) ima svoje propise. S tim propisima se trebamo upoznati, jer ne možemo učiti onako kako mi sami želimo, nego onako kako je ulema već postavila određene propise na osnovu onoga što je došlo i kako je preneseno od našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Jezičko značenje istiaze je da se zaštićujemo i tražimo utočište kod Allaha od šejtana prokletog. Kaže Allah Uzvišeni:

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٩٨﴾

„A kada učiš Kur'an traži utočište kod Allaha od šejtana prokletog.“ (En -Nahl, ajet 98)
Imamo i drugih verzija (koje niste dužne učiti za ispit) koje učimo da bismo se zaštitile od prokletog šejtana.

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم من همزه و نفخه و نفثه

Kada imamo šejtanska napadanja prilikom učenja Kur'ana, da bismo se zaštitile tražimo od Allaha zaštitu od došaptavanja i raznih ometanja koje šejtan, proklet bio, želi da insanu nametne kada uči, da mu priđe i ometa ga u ovom časnom djelu. Ometanja mogu biti razna:

ometanja po pitanju misli (dešava se da se vraćamo u prošlost ili razmišljamo o budućnosti), podsjećanje na nešto što se kuha, što će zagorjeti, što se treba uraditi, što treba obaviti, telefon, djeca, neko od članova porodice nas zove u vrijeme kada učimo Kur'an ili u momentu počinje sjećanje nekih loših, uznemirujućih situacija iz prošlosti ili nečega što će možda doći, a možda se nikad neće desiti u budućnosti. Dešava se da osjetimo ogromni umor, san ili nešto drugo što će prekinuti učenje.

Istiaza (euza) propis

Istihbab ili mustehab- ove riječi imaju značenje da je pohvalno, odnosno da je lijepo proučiti istiazu (euzu). Veći dio uleme smatra da je pohvalno (istihbab) proučiti istiazu (euzu) prije učenja Kur'ana. Manji dio kaže da je istiazu (euzu) obavezno (vadžib) proučiti prije učenja Kur'ana. Ulema koja je rekla da je istiazu (euzu) obavezno proučiti na početku učenja, temelji svoje mišljenje na osnovu ajeta koji smo naveli na početku: "Kada učiš Kur'an zatraži utočište od prokletog šejtana". Neki smatraju da je ovaj imperativ, odnosno naredba, koja je došla u ovom ajetu zapravo naređenje. Međutim, istina je, a opet Allah najbolje zna, da je došla u smislu pohvalnog čina, to jeste, da je lijepo kada učimo Kur'an da zatražimo utočište od prokletog šejtana.

Da bismo još bolje razumjeli šta je korist ovog učenja, reći ćemo da je to pročišćavanje, odnosno čišćenje naših usta od onoga što je bilo u njima. Kao ljudi svi griješimo i svašta izađe iz naših usta (nepotreban ili grješan govor), te zbog toga prije početka našeg učenja Kur'ana proučimo istiazu (euzu) i pročistimo naša usta od svega nepoželjnog iz poštovanja prema Kur'anu.

Načini/propisi učenja istiaze

1. Učenje naglas

Kada se nalazimo u džematu i kada počinjemo tek učenje, tada prva uči naglas.

2. Učenje u sebi

1. Kada učaj uči sam
2. Kada uči u sebi, bez obzira da li bio sam ili u džematu uči istiazu u sebi
3. Kada se nalazimo u džematu, a nismo prva osoba koja uči
4. Kada učimo u namazu

Učenje besmele između dvije sure

1. Zasebno učenje svih

U ovoj situaciji zastane se sa učenjem, napravi pauza na kraju sure, potom se prouči besmela pa pauzira, te se onda zasebno prouči početak sljedeće sure.

2. Rastavljanje

Rastavljanje učenja kraja sure od besmele spajajući je sa početkom sljedeće sure.

3. Spajanje svih

U ovoj varijanti spaja se kraj sure sa besmelom a besmela sa početkom sljedeće sure.

Zabranjena verzija učenja

Spajanje besmele sa krajem sure i rastavljanje besmele od početka sljedeće sure

Učenje istiaze

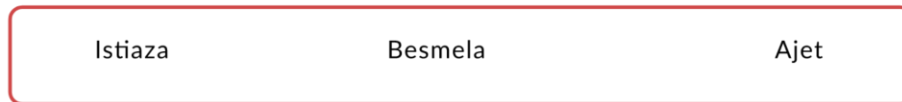

Sve u jednom dahu

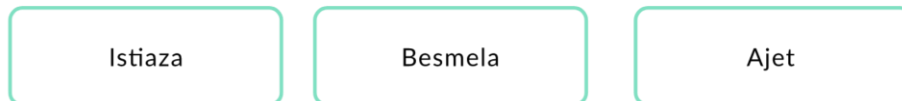

Uzimamo dah

1. Način

2. Način

3. Način

4. Način

Učenje Besmele između dvije sure

Sve u jednom dahu

Uzimamo dah

1. Način	Posljednji ajet	Besmela	1. Ajet
2. Način	Posljednji ajet	Besmela	1. Ajet
3. Način	Posljednji ajet	Besmela	1. Ajet
Zabranjen način	Posljednji ajet	Besmela	1. Ajet

Besmela (bismilla)

Šta je njen propis?

Propis besmele (bismille) jeste el-vudžub, to jeste da je većina uleme rekla da je ovo nešto što se treba proučiti. Nije kao što smo rekli da je istiaza (euza) pohvalno i da možemo proučiti. Besmela (bismilla) je nešto što se treba proučiti, odnosno obaveza je učenje besmele (bismille). Jedini izuzetak je sura Et-Tewba koja nema na svom početku besmelu (bismillu).

Zašto?

Zato što je ta sura, kao što se kaže, došla sa sabljom. Obavještava o splotkama munafika, o njihovim varkama. U besmeli se naglašava da je Allah Milostiv i Samilostan, dok se u suri Et-Tewbe obećavaju kazne, te se zbog toga ne spominje milost i oprost zajedno sa kaznom i odlikama munafika.

Njima nema milosti i oprosta zbog svih zlodjela.

Postoje tri načina kako proučiti kraj sure El-Anfal sa početkom sure Et-Tewbe:

1. Možemo da završimo suru El-Anfal da zastanemo, zatim udahnemo i onda počinjemo učiti suru Et-Tewbe bez besmele (bismille).
2. Da stanemo bez uzimanje daha, što se u arapskom jeziku naziva es-sekt, znači da možemo zastati bez uzimanja daha i nastaviti dalje.
3. Da nikako ne zastajemo, to jeste da proučimo zadnji ajet sure El-Anfal i spajamo sa surom Et-Tewbe.

Učenje bismille između sura:

- Zasebno učenje svega - sura-pauza-bismilla-pauza-sljedeća sura.
- Sura-pauza-bismilla-sljedeća sura.
- Spajanje svega-učenje bez pauze.

NAPOMENA

Zabranjena varijanta je: prethodna sura-bismilla-pauza-nova sura, jer bismilla nije dio prve sure već sljedeće.

Spajanje sure Al-Anfal sa početkom At-Tewbe

Sve u jednom dahu

Uzimamo dah

1. Način

Posljednji ajet sure Al-Anfal

Prvi ajet sure At-Tewbe

2. Način

Posljednji ajet sure Al-Anfal

Sakt

Prvi ajet sure At-Tewbe

3. Način

Posljednji ajet sure Al-Anfal

Prvi ajet sure At-Tewbe

Tu je još jedna korist pored ovoga što smo naveli. Ta korist je da prilikom učenja istiaze (euze) nama od Allaha je pružena zaštita od prokletog šejtana koji nas ometa prilikom učenja Kur'ana. Jedna od koristi, koju imamo prilikom učenja Kur'ana jeste da očistimo svoja usta od onoga što je u njima bilo, odnosno što je iz njih izlazilo od ružnog ili bespotrebnog govora prije učenja, kako bi bila spremna za Allahov govor. Vidite koliko je Allahov govor velik! Da bi se toliko uzdigao Allahov govor potrebno je očistiti usta.

Koliko bismo trebali da pazimo da naša djela zaista budu dobra djela? Djela treba da budu iskrena, jer kada krenemo sa učenjem, ono što nosimo kao breme na našim leđima od loših djela, zasigurno će nam smetati i ometati naša učenja. Pored šejtana prokletog kao našeg neprijatelja, na nama je da pazimo kako da se očistimo i pročistimo od svega onoga što imamo uza se, da se klonimo svega lošeg kako bi naše učenje bilo što vrijednije, pribranije i kod Allaha cijenjeno i primljeno.

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu (hadis je dobar- hasen) da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem rekao: „Allah će na Sudnjem danu proživjeti narod na čijim licima je svjetlost, a imaju mimbere od bisera, narod će im zavidjeti na toj blagodati, nisu poslanici i nisu šehidi.“

Beduin je kleknuo na svoja koljena i rekao: „Allahov Poslaniče, pokaži nam ih kako bi ih znali.“ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je rekao: „To oni koji su se voljeli u ime Allaha, iz različitih plemena i različitih država, sastajali su se radi spominjanja Allaha, pa bi Ga spominjali.“ (hadis je dobar-hasen)

Inspirativna priča

Beduin koji se nalazio tu u tom momentu srušio se na svoja koljena željno iščekujući da sazna koji je taj narod, pa je upitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem koji je to narod?!

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je rekao da su to oni koji su se voljeli u ime Allaha sastavljali i rastavljali bez ikakvog srodstva i porijekla. Njihova lica su ozarena svjetlošću i imat će mimbere od bisera, narod će im zavidjeti na toj blagodati, nisu poslanici i nisu šehidi.

Zamislite, ovo je bilo prije 1400 godina rečeno i spomenuto je u njihovo vrijeme.

Nekada su prijašnji narodi putovali u Medinu iz različitih država (država na arapskom jeziku znači bilad) radi sticanja znanja. Bilo im je naporno toliko dugo putovati, pa bi se vraćali u svoje države kako bi prenijeli to znanje, a nama je sada olakšano, elhamdulillah, sticati znanje, učiti Kur'an, družiti se i voljeti u ime Allaha.

Spomen Allaha nas je sakupila, i zaista se ta ljubav, kada je iskrena u ime Allaha, osjeti u srcu, pa molim Allaha da budemo jedni od njih i da naša lica zablistaju na Sudnjem danu. Allahumme amin.

Sadek bin Omer
SKOLA KUR'ANA

Drugo poglavlje

Ishodišta harfova

Ishodište/mahredž

El-mahredž

El-mahredž na arapskom jeziku znači ishodište. I to je jednina.

El-maharidž

El-meharidž na arapskom znači ishodišta. I to je množina.

Ovo je jezičko značenje riječi mahredž/ishodište.

U arapskom jeziku svaki harf ima svoje ishodište (el-mahredž), odnosno njegovo mjesto gdje nastaje i ono što ih međusobno razlikuje su osobine ili svojstva (sifatul huruf). Važnost svojstava/osobina se ogleda u mogućnosti razlikovanja harfova. Ishodište određuje količinu i vrijeme trajanja harfa, a osobine/svojstva način na koji izgovaramo harf.

Na početku oslonimo se na Allahovu, subhanehu ve te'ala pomoć pri učenju i savladavanju gradiva sa dovom da nam proširi korisno znanje.

Allah, subhanehu ve te'ala u Kur'anu je to objavio i ostat će tako do Sudnjega dana:

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٢٢﴾

" Zaista smo Mi Kur'an olakšali za učenje (napamet) i pouku, pa ima li ikoga ko bi pouku primio?" (Al-Qamar 22)

Blagi podsjetnik za one koji prenose znanje

Obaveza svakog vjernika je imati na znanju da treba olakšavati, a ne otežavati. Ovo posebno se odnosi na one koje podučavaju. Svaka sestra ima na umu da je ovo Allahov Uzvišeni govor, trudi se da izgovara svaki harf sa svog ishodišta i da mu da njegova prava, po pitanju ishodišta i svojstava/osobina. Topla preporuka od srca je da sve treba da radimo sa ljubavlju i sa nadom da ćemo biti nagrađene. Allah zna naše nijjete, poznaje naš trud i rad, zna za našu iskrenost, stoga pripremimo svoje srce, svoj nijjet očistimo i trudimo se da stečeno znanje primijenimo i blago prenesemo drugima. Cilj nam je dati zekat na svoje znanje, a zauzvrat će nam Allah Uzvišeni povećati korisno znanje. Učitelj Kur'ana treba biti onaj ko prenosi znanje na najljepši način, da ispravi ono što je potrebno, ali da ne bude stalno u ulozi kritičara.

Terminološko značenje (definicija) ishodišta/mahredža? المخرج

Mahredž je mjesto nastanka harfa, mjesto na kojem se završava zvuk izgovora tog harfa i time se razlikuje od drugih harfova. Vidite u definiciji, ishodište je mjesto izlaska harfa, kod kojeg se završava zvuk, odnosno glas izgovora harfa. Time se razlikuje od drugih harfova.

Šta je to harf?

Harf je zvuk koji se oslanja na zamišljeni ili stvarni mahredž (ishodište). Zvuk je mehanički val frekvencije od 16 hz do 20 khz, to jeste u rasponu u kojem ga čuje naše uho.

Na koji način nastaje harf?

Svaki harf kreće od pluća sa zrakom koji izlazi i onda se taj zrak polahko penje, dodiruje govorni aparat od kojeg su prvo naše glasne žice, zatim polahko nastavlja naviše i dobiva svoju jačinu i ide do mjesta kod kojeg ćemo ga zaustaviti (na mahredžu/ishodištu).

Kako nastaju zvukovi u prirodi?

U prirodi zrak vibrira na mnogo načina, ali samo četiri načina vibriranja zraka imaju frekvenciju koju možemo čuti, proizvodeći zvuk:

1. Jak udarac ili sudar dva tijela (na primjer: zvuk koji nastane kad pljesnemo dlanom o dlan).
2. Pri razdvajanju dva prethodno spojena tijela (na primjer: zvuk pri cijepanju papira).
3. Vibriranje tijela (na primjer: zvučna viljuška).
4. Snažno trenje jednog tijela o drugo (na primjer: zvuk koji nastaje kada se sanduk vuče po asfaltu).

Stvari na koje se oslanja harf

1. Ishodište

Prva stvar na koju se oslanja harf jeste ishodište, to jeste, otkud se rađa, nastaje. To je njegov temelj. Ishodište harfa je vaga na osnovu koje možemo znati njegovu veličinu, odnosno trajanje.

2. Svojstvo

Druga stvar na koju se oslanja harf jeste svojstvo. To znači da moramo svakom harfu, da bi on bio harf koji jeste dati njegovu svojstvo. Harf ط (krupan), harf ت (kao naše T).

3. Hareket

Treća stvar na koju se oslanja harf jeste hareket, to jeste harf neće biti isti kada na njemu imamo fethu, dammu ili kesru kada se radi o nekim harfovima koji su krupni. Kada se radi o tankim harfovima imat ćemo harf koji će ostati isti.

Svojstvo je to koje pravi razliku kada imamo nekoliko harfova sa istog ishodišta.

Razlikujemo dva tipa mahredža:

- El-mahredž el-mukader **المخرج المقدر** je nešto što je neopipljivo, što je zamišljeno, nestvarno, to je širok pojam.
- El-mahredž el-muhakak **المخرج المحقق** je ishodište koje se oslanja na određeni dio govornog aparata, precizno, opipljivo, jasno oslanjanje.

■ Definicija prvog ishodišta (el-mahredž el-mukader) **المخرج المقدر**

To je ishodište koje se ne oslanja na određeni dio (grla, jezika, usana) bilo kojeg dijela govornog aparata. Ovaj mahredž jeste grlena i usna šupljina. Ovo je ishodište za vokale A, U, I. To je nešto što je neopipljivo, nedefinisano, proteže se od grla do usne šupljine. Odnosno, zauzima grlenu i usnenu šupljinu. Ovo je širok pojam i nije precizno.

Prilikom izgovora vokala, odnosno meddova, trebamo obratiti pažnju na sljedeće:

-U arapskom jeziku A, E i I, ne završavamo hemzetom.

-Kada izgovaramo vokal A ne izgovaramo vokal E, nego otvorimo usta pri izgovoru vokala A, vertikalno (gore-dolje). Provjera da li smo ispoštovali ishodište za dugi vokal A jeste da stavimo svoj kažiprst u ugao gdje se vilice spajaju (gornja i donja vilica) i pri izgovoru moramo pod prstom osjetiti pomijeranje vilice, to jeste razdvajanje.

-Kada izgovaramo vokal I spuštamo malo donju vilicu, a kada izgovaramo vokal U zaoblimo usne. Kada zaoblimo usne dobivamo pravo kur'ansko U, onako kako treba da bude ishodište zaobljenih usana.

■ El-mahredž el-muhakak **المخرج المحقق**

To je ishodište koje se oslanja na određeni dio grla, jezika i usana. El-mahredž el-muhakak je precizno, opipljivo, jasno oslanjanje na ono što se opiše u definiciji.

Vrste ishodišta

1. El-mahredž el-mukader

To je ishodište koje se ne oslanja na određeni dio (grla, jezika, usana) bilo kojeg dijela govornog aparata. Ovaj mahredž jeste grlena šupljina. Ovo je ishodište za vokale. (A, U, I) (أى و)

2. El-mahredž el-muhakak

To je ishodište koje se oslanja na određeni dio od dijelova (grla, jezika, usana). Druga vrsta el-mahredž muhakak je: precizno, opipljivo jasno ishodište. Oslanja se na ono što se opiše u definiciji.

Kako ćemo znati gdje je ishodište određenog harfa?

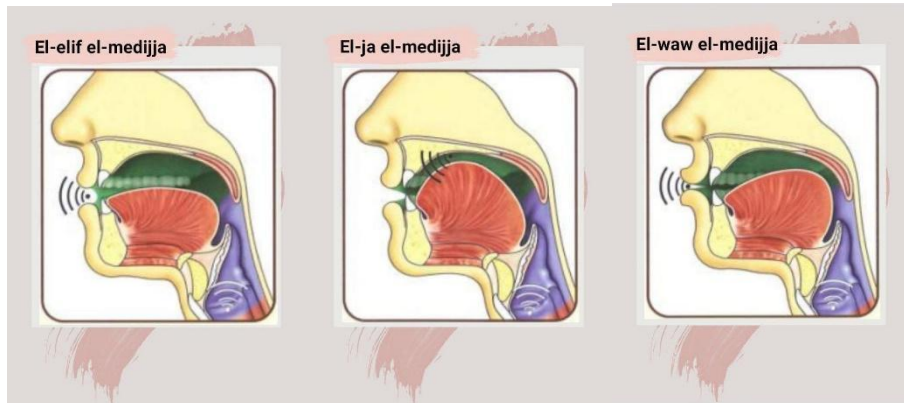
Prva stvar je da stavimo sukun na taj harf kojem želimo otkriti ishodište, zatim prije njega stavimo elif, odnosno hemze i onda na tom elifu damo jedan od hereketa, najčešće je to fetha. Kada izgovorimo harf, dobit ćemo mjesto na kojem se određeni harf rađa i to je njegovo ishodište.

El-mahredž el mukader (nestvarno neopipljivo ishodište) je ishodište za tri vokala

Dugo A

Dugo I

Dugo U

Svojstva الصفات- الصفة

Druga stvar na koju se oslanja bilo koji harf jeste svojstvo/osobina. Svojstvo je to koje pravi razliku između harfova, na osnovu svojstva znamo osobine/kakvoću harfa. Ishodište određuje količinu i vrijeme, dok za svojstvo/osobine kažemo da određuju kakvoću, način na koji ćemo taj harf izgovoriti!

Hareket الحركات- الحركة

Hareketi služe tome da se neki harf osloni na njih i da izađe onakav harf kakav treba da bude, da ima zvuk. Taj zvuk u dosta slučajeva će odrediti kako će zvučati taj harf .

Podjela ishodišta

Ponekad jedno ishodište bude i glavno i posebno ishodište u isto vrijeme. Na primjer, el-džeufu je ishodište za vokale i u isto vrijeme je i glavno i posebno ishodište.

1. Glavno ishodište

To je ishodište koje u sebi, u većini slučajeva sadrži **dva-tri harfa ili mnogo više**.

Od primjera ovog ishodišta jeste jezik, on ima puno ishodišta od početka jezika ق , ispod ك , na sredini ج ش , sa strane jezika ض , znači mnogo ishodišta i sve ćemo u detalje objasniti kakav je položaj jezika.

2. Sporedno/posebno ishodište

To je ishodište koje ima u sebi ponekad **samo jedan** mahredž samo za jedan harf a **ponekad za dva ili tri harfa**.

Na primjer: harf ك ishodište sadrži samo jedan harf ili ء i ه , dva harfa na dnu grla.

U arapskom jeziku postoji pet glavnih ishodišta:

■ El-džeuf - الجوف

Grlena sa usnenom šupljinom je ujedno glavno i posebno ishodište za vokale, odnosno huruful medd, ishodište za sva tri medda A, U, I.

Ovi harfovi se zovu:

- el-huruf el-džeufijjah الجوفية (u džeufu, to jeste, u grlenoj šupljini),
- el-huruf el-hevaijjah الهوائيه (oni koji imaju u sebi zrak),
- el-meddijah المدية (harfovi dužine, medd tabij).

■ El-halq- الحلق

Grlo gdje postoje tri ishodišta za šest harfova.

■ El-lisan- اللسان

Jezik koji ima deset ishodišta za osamnaest harfova.

■ Eš-šefetan- الشفتان

Usne, na kojima se nalaze dva ishodišta za četiri harfa.

■ El-khajšum- الخيشوم

Nosna šupljina, posebno ishodište za ghunnu. Ghunna je sastavni dio ishodišta harfova „nun“ i „mim“, počinje u ustima, a zatim se prebacuje u el-khajšum (nosnu šupljinu).

Glavna ishodišta

1. El-džewfu

Grlena šupljina

Grlena šupljina je ishodište za vokale, odnosno huruful medd, ishodište za sva tri medda "a", "u", "i". Ovi harfovi se zovu **el-huruf el-džeufijjah** (znači da su smješteni u džeufu, to jeste u grlenoj šupljini) ili meddijah (znači da su ovo harfovi vokala ili meddova).

Također se nazivaju el-huruf el-hevaijjah (oni koji imaju u sebi zrak).

2. El-halqu

Grlo

Grlo je cijev koja se proteže kroz naš vrat. Postoje tri posebna ishodišta za šest harfova.

3. El-lisanu

Jezik

Jezik ima deset posebnih ishodišta za osamnaest harfova.

4. Eš-šefetani

Usne

Usne na kojima se nalaze dva posebna ishodišta za četiri harfa.

5. El-khajšumu

Nosna šupljina

Nosna šupljina je posebno ishodište za ghunnu. Ghunna je sastavni dio izgovora harfova "nun" i "mim". Ove harfove ne možemo izgovoriti bez prebacivanja jednog dijela zvuka kroz nos. Nosna šupljina sa usnenom je neophodna za izgovor ghunne.

El-meddiye- harfovi medda (harfovi dužine) A, I, U mogu biti produženi na četiri ili šest dužina. El-huruf el-meddiya el-hevaija su harfovi koji u sebi imaju zrak. Svaki harf je zrak koji kreće iz pluća zatim dodiruje glasne žice i penje se dok stigne do svog ishodišta. Onaj koji tek počinje učiti neće primijetiti sitne greške. *Stavite ruku na pluća, a onda na dio gdje se spajaju ključne kosti. Sve ove stvari koje prelazimo, što se tiče ishodišta, treba da naučimo napamet. To je jedini način da savladamo izgovor harfova.

Tedžvid je nauka.

Jezičko značenje- Riječ tedžvid je nastala od riječi džewede جود što znači uljepšavanje, dotjerivanje. Primijenjeno značenje- Tedžvid je nauka koja se bavi proučavanjem izgovora harfova, tako da svaki harf izgovorimo sa njegovog ishodišta dajući mu sva njegova prava po pitanju mahredža/ishodišta, osobina, te izgovaranjem stalnih i nestalnih svojstava. Imamo harfove kojima ne smijemo dati ono što njima ne pripada, ne smijemo ih završiti prije nego što se oni završe. Polahko, ne žurimo, idemo sa završetkom harfa i krećemo na sljedeći bez pravljenja pauza, bez cijepanja riječi na dva dijela. Kada je harf „ajn“ sa sukunom ne možemo reći عا ovdje je jako bitno pripaziti kako ćemo harf „ajn“ smiriti i izgovoriti pravilno sa sukunom (greška koja se može pojaviti jeste da izgovorimo harf „ajn“ kao da je na njemu fetha). Ovdje ćemo još naglasiti da su hrapavi harfovi krupni i oni su najbliže jeziku. Ovi harfovi traže da se iznad njih uči A.

Također treba naglasiti krupne harfove iz skupine koji traže da se

ukrupne i da se njihovo A okrene još više prema nepcu, da bude iznad A krupno („elif“ može biti krupan samo u slučaju da dolazi nakon krupnog harfa sa fethom, tako da moramo tu dužinu ukрупniti jer pripada tom harfu). Ako je iza njih „elif meddiya“, odnosno dugo A i ono će isto tako biti krupno. Trebamo obratiti pažnju na ove harfove koji su specifični u arapskom jeziku. Ne smijemo da zaoblino usne prilikom izgovora krupnih harfova. Dešava se učenicama da umjesto da usmjere A prema nepcu i ukрупne one zaoble usne pa dobiju O umjesto A. Tako da umjesto „ha“ prouče „ho“ ili „hu“. Dobiju O ili U umjesto A. Usmjerimo zvuk prema nepcu. Ovo su neke osnovne smjernice i ukazivanje na greške koje su najviše uobičajene, a koje se uz Allahovu pomoć ispravljaju vježbanjem. Neophodno je prethodno poznavati pravilno ishodište i svojstva harfa koji izgovaramo.

Cilj proučavanja ishodišta:

Da bismo mogli obraditi svaki harf i da bismo ga mogli smjestiti na njegovo mjesto i nakon toga naučiti tu definiciju napamet a onda to primijeniti u praksi. Kada učimo svaki harf dužni smo izgovoriti onako kako treba da se izgovori sa njegovog ishodišta koje je za njega precizirano i jasno određeno.

El-halk/grlo

1. Aqsal halq - dno grla

Stavimo ruku iznad pluća na dno grla. Tu su harfovi "hemze" i "ha" obično, nije glatko ni hrapavo "ha", nego obično "ha" kao naše bosansko.

2. Sredina grla,harfovi ajn i glatko ha

Kod harfa "ajn" (ع) kada je sa sukunom trebamo stisnuti grlo i protisnuti kroz grlo. Sukun na arapskom jeziku znači da harf trebamo smiriti, ustabiliti a ne pokretati.

Kada damo harfu hareket mi ga pokrećemo. Kada damo sukun mi ga smirujemo i ostavljamo tamo gdje je njegovo ishodište.

3. Ednel halq - vrh grla

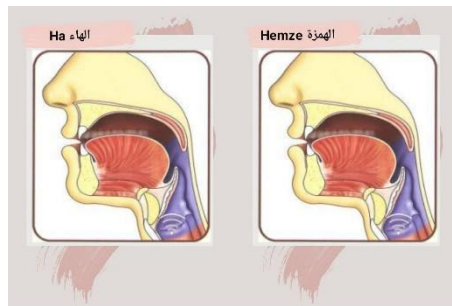
Ovo je vrh grla, ono što je najbliže našem jeziku i iz njega izlaze dva hrapava harfa, hrapavi "ha" i "gajn" (ح , غ). Ovdje ćemo još samo naglasiti da su ovi hrapavi harfovi krupni i oni su najbliže jeziku. Ovi harfovi traže da se iznad njih uči A.

Ovdje ćemo još naglasiti krupne harfove iz skupne خص ضغط قظ. Obratimo pažnju na hrapavo "ha" (ح). Nije on toliko krupan kao kad hoće neko da izbaci šlajm nego mekše od toga. "Gajn" (غ) je kao gugutanje bebe i nema pritiskanja.

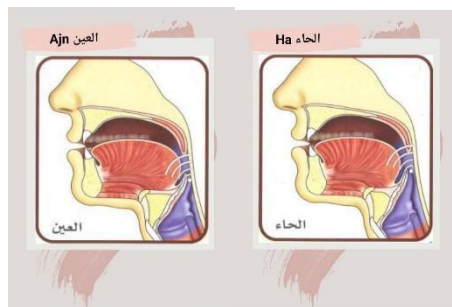
Neophodno je prethodno poznavati pravilno ishodište i svojstva harfa kojeg izgovaramo.

Prvo smo išli na naš grleni dio govornog aparata, u grlu su smješteni harfovi koji su grleni, pa smo rekli da su „ha“ ه i „hemze“ ء bili na početku, blizu pluća, pa smo se popeli na sredinu i tu su smješteni „ha“ ح i „ajn“ ع , (glatko „ha“ ح) i onda smo otišli na vrh grla gdje smo smjestili „ha“ خ hrapavo i „gajn“ غ.

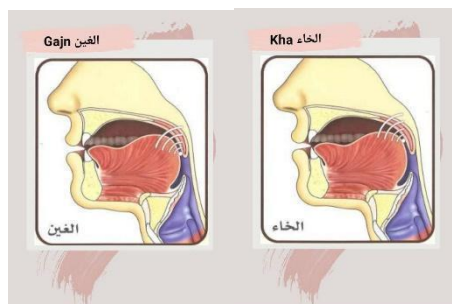
1. Aksal- halq **أقصى الحلق** (najudaljeniji dio grla od usnene šupljine, najbliži plućima) je ishodište za dva harfa, „ha“ ه i „hemze“ ء.

2. Wesetul-halq **وسط الحلق** (sredina grla) je ishodište za dva harfa „ha“ ح i „ajn“ ع.

3. Ednel-halq **أدنى الحلق** (dio grla najbliži jeziku, gornji dio grla) je ishodište za dva harfa „ha“ خ hrapavo i „gajn“ غ.

Podjela nepca

1. El-luhat

Resica

2. El-hanek, el-lahmi, er-rihwu

Mehki dio nepca,
najbliži dio grlu, dio
nakon resice.

3. El-hanek, el-azim

Srednji dio nepca, tvrdi
dio nepca ili koštani
dio.

4.

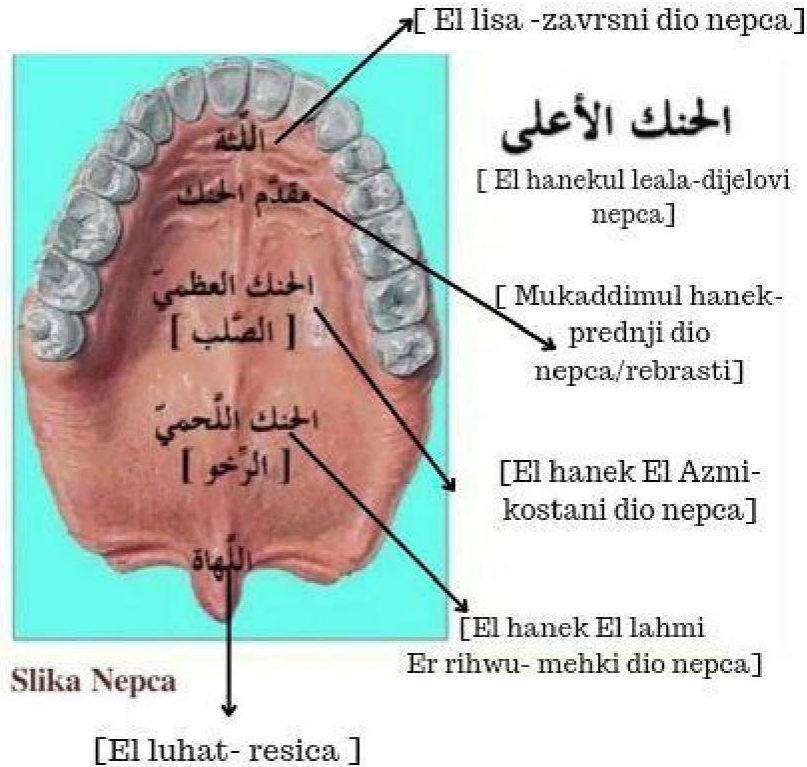
Rebrasti dio nepca.

5. El-lisa

Završni dio nepca,
blizu naših sjekutića.

Nepce الحنك (el-hanek) je isto tako jako bitno, imat ćemo jedan dio ishodišta dolje na jeziku i onda drugi gore na nepcu. Naučit ćemo gdje je taj dio gdje trebamo ili da usmjerimo zvuk harfa ili gdje treba da se dodiruje ili da se jezik spaja sa tim dijelom nepca. Trebamo ovdje jako precizno da odredimo gdje da dodirnemo jezikom nepce. Resica je orijentacija gdje se nalaze ishodišta. Resica ne učestvuje, ali je bitna jer znamo da je ovaj harf blizu resice. Harf ق je jako tvrd, eš-šidde. Nepce je organ koji učestvuje u izgovoru harfova, NIJE ISHODIŠTE NITI ZA JEDAN HARF. ZUBI I NEPCE UČESTVUJU U IZGOVORU-REALIZACIJI HARFA!

Sredina jezika nasuprot nepca učestvuje u formiranju određenih harfova, te je potrebno precizno odrediti dio koji dodirujemo jezikom da bismo imali ispravno izgovoren harf.

Podjela nepca:

1. El-luhat اللهاة (resica)
2. El-hanek (er-rihwu el-lahmi) الحنك اللحمي najmekši dio nepca, nabliži grlu, nalazi se odmah nakon resice.
3. El-hanek el-azmi (srednji dio nepca, tvrdi dio ili koštani) الحنك العظمي
4. Rebrasti dio nepca مقدم الحنك
5. El-lisa اللثة (završni dio nepca blizu naših prednjih zuba sjekutića).

El-lisan/Jezik

1. Aksa -el- lisan

Blizu korijena jezika, i najbliži našem grlu kada krećemo od naših pluća.

2. Vesetul-lisan

To je središnji dio jezika.

3. Taraful-lisan

Prednji dio jezika i ovaj dio koristimo za dosta harfova.

4. Re'sul-lisan

Vrh jezika.

5. Hafetul-lisan

Dio što dodiruje zube. To je dio jezika sa strana i taj dio jezika koristimo za izgovor harfa "dad" ض. Ovo je bočni dio jezika koji dodiruje zube odnosno kutnjake kao što ivice prednjeg dijela jezika koristimo za harf lam.

Hafetul-lisan je također ishodište harfa lam.

Nepce je jako bitno, imat ćemo jedan dio ishodišta dolje na jeziku i onda drugi gore na nepcu. Naučit ćemo gdje je taj dio gdje trebamo ili da usmjerimo zvuk harfa ili gdje treba da se dodiruje ili da se jezik spaja sa tim dijelom nepca. Trebamo ovdje jako precizno da odredimo gdje da dodirnemo jezikom nepce.

Jezik je najveći i najširi među opštim ishodištima i dijeli se na deset ishodišta iz kojih izlazi osamnaest harfova, a to su oko dvije trećine arapskog alfabeta. Na jeziku imamo osamnaest harfova.

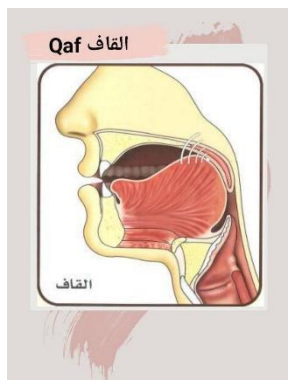
Na ispitu će biti pitanje da li su harfovi ك و ق na istom ishodištu

Odgovor je ne. Oni su blizu ali se razlikuju i po svojstvima i po ishodištu.

Svi harfovi će biti obrađeni i svakom harfu ćemo dati njegovo pravo, a svako ishodište i svojstvo trebaju biti potpuno zapamćeni. Ako uzmete svaki dan po jedan ili dva harfa i ponavljate naučit ćete sve harfove. Ovi harfovi koji se nalaze na sredini jezika se nazivaju el-hurufeš-šedžrija, to je ovaj dio koji je otvoren na ustima, to jeste luk po tome je dobio ime.

1. Aqsal-lisan أقصي اللسان (koriijen jezika).

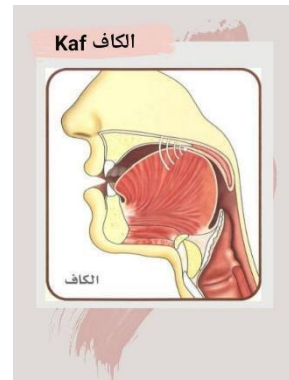
Ishodište harfa kāf (ق)

ق

Aqsan-lisan je zadnji dio jezika. El-lahmi je mehki dio nepca odmah nakon resice, jako je tvrd. Kada harfu damo svojstva, on će se razlikovati od ostalih harfova, koji izlaze sa istog ishodišta.

Ishodište harfa kef¹ (ك)

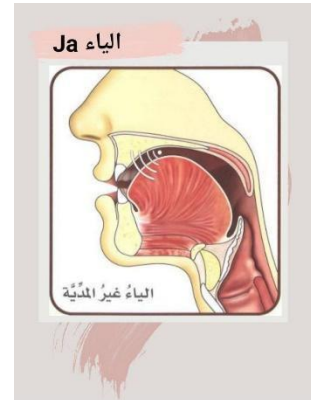
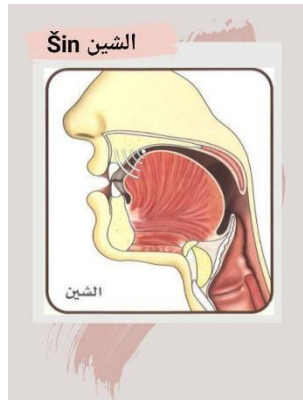
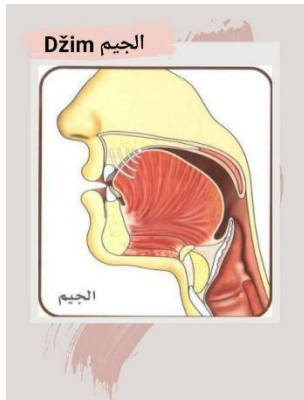
ك

Harf "kef" je bliže ustima, prema tvrdom dijelu nepca. Zadnji dio jezika sa mehkim i tvrdim dijelom nepca. Ova dva harfa sa zadnjeg dijela jezika imaju jedan nadimak, a to je el-huruf el-lehawije.

Harf ق i harf ك nisu sa istog ishodišta, ali su blizu. Imaju različita svojstva!

1. Wesetul-lisan وسط اللسان (sredina jezika)

Ishodište harfa džīm (ج) Ishodište harfa šīn (ش) Ishodište harfa jā (ي)

Sredina jezika

Na sredini jezika su tri harfa. Njihovo ishodište je sredina jezika sa onim iznad, to jeste tvrdo nepce. Ti harfovi su "džīm" ج , "šīn" ش , "jā" ي .

ج

Harf "džīm" je najjači od ovih harfova, ima odskakanje, brzo razdvajanje. Harf "džīm" ima svojstvo jačine i kalkale.

ش

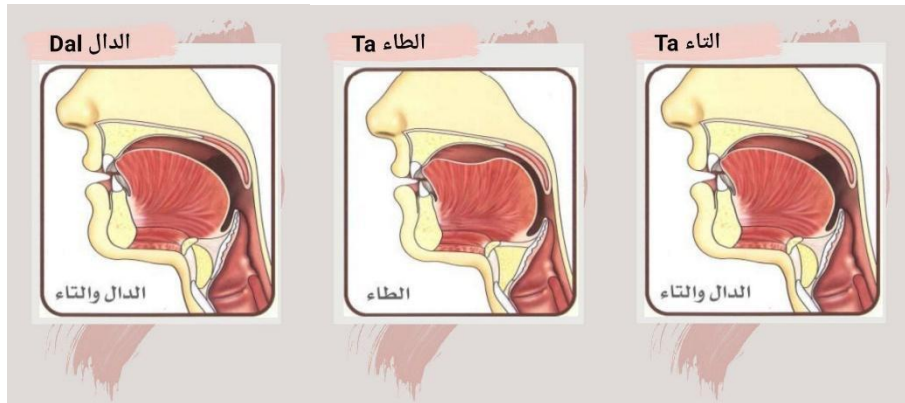
Harf "šīn" je suprotan prethodnom harfu, dat ćemo mu dosta zraka. Harf "šīn" karakteristiše širenje zraka po cijelim ustima. Harf "šīn" je suprotan "džīmu" i ima svojstvo ispuštanja zraka.

ي

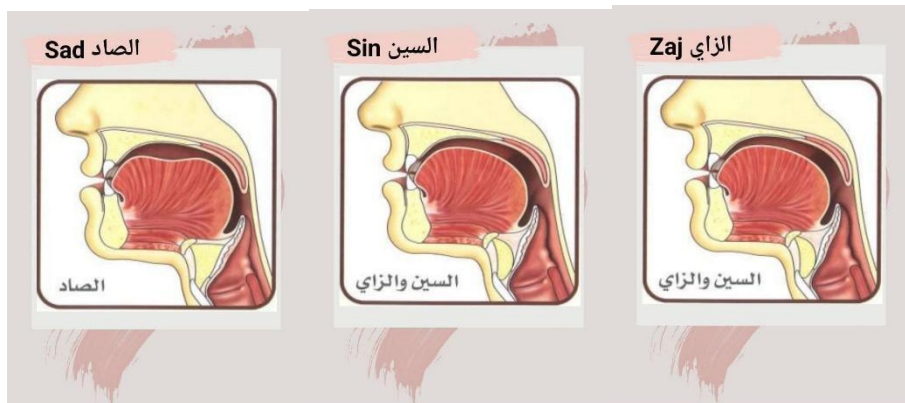
Kod harfa "ja" trebamo napraviti razliku između "ja medije" i "ja" koje koristimo sa kratkim vokalima, koje smo smjestili na sredini nepca. Harf "ja" je nešto slabiji iako je i on na sredini jezika.

3. Taraful-lisan طرف اللسان (prednji dio jezika).

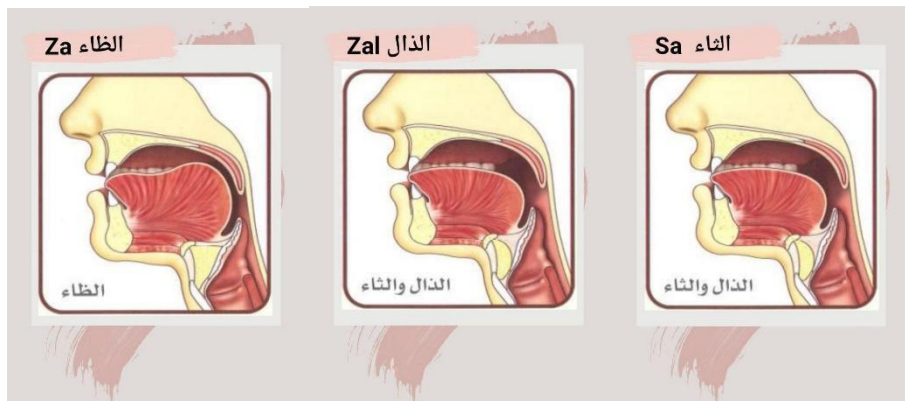
Harfovi dāl (د), tā (ط) i te (ت)

Harfovi sād (ص), sīn (س) i zā (ز)

Harfovi zā (ظ), zāl (ذ) i sā (ث)

Grupe harfova "tri po tri"

Prva grupa od tri harfa: Zahr taraful-lisan

Tarafullisan je obli dio jezika, pod tim mislimo na kraj jezika, to jeste njegov prednji dio, koji zauzima otprilike jednu njegovu trećinu. **Zahr taraful-lisan** znači da je ishodište pomjereno malo unazad. Ako kažemo zahr taraful-lisan ne koristimo samo obli dio jezika nego i leđni dio jezika koji se spaja sa korijenom gornjih sjekutića. To je ishodište harfova ط د ت .

Njih razlikuju njihova svojstva. „Ta“ (**krupno**) i „ta“ (**tanko**) oni su tako reći braća, ali „ta“ (krupno) se razlikuje po tome što ima krupnoću i što zadnji dio jezika podižemo. Kod harfa „ta“ (tanko) jezik ostaje spušten, ostaje opušten i leži tamo gdje je njegovo mjesto u ustima. Kod krupnog ta podiže se jezik i prigušuje se njegov zvuk i dobivamo krupno AT.

Ovaj harf ima još jedno svojstvo, a to je svojstvo **el-itbak** (podiže se jedan dio prednjeg jezika i s tim se prigušuje zvuk harfa „ta“) pored svojstva el-istiala, odnosno krupnoće. Razlikuju se samo po osobinama. Za njih su karakteristična svojstva ili osobine i presudna su za njihov izgovor jer je ishodište isto.

Druga grupa od tri harfa

Sada ćemo dodati samo po jednu tačkicu ث ذ ظ. Ovi harfovi su srodnici prethodnih harfova.

Prva i druga grupa harfova su skroz blizu u ishodištima. Druga grupa harfova smještena je na kraj sjekutića gdje su završeci gornjih sjekutića i tu će da nam budu ث ذ ظ, to su ishodišta ovih harfova.

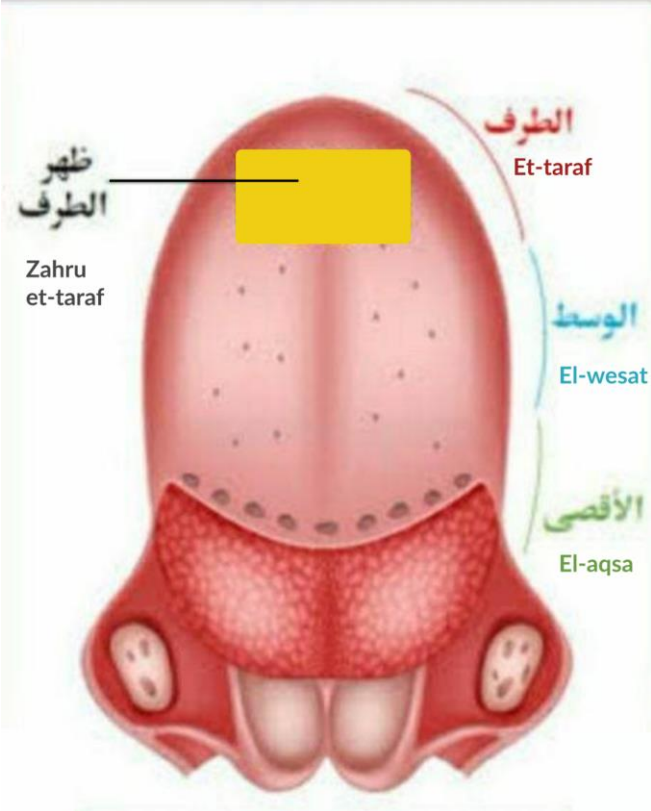
Ishodište harfova ث ذ ظ je obli dio jezika sa malim dijelom prednjeg dijela jezika te koristimo **taraful-lisan** koji se spaja sa krajevima gornjih sjekutića. Razlikuju se samo po osobinama. Za njih su karakteristična svojstva ili osobine i presudna su za njihov izgovor jer je ishodište isto.

Treća grupa od tri harfa

Ishodište za harfove س ز ص je **taraful-lisan** (obli dio jezika) sa ovim što je između gornjih i donjih sjekutića, ostavljajući mali razmak između kraja jezika i zuba zbog izlaska zraka koji zvuči (es-safir što znači zujanje).

Nadimak ovih harfova je el-huruf el-eselijja.

اللسان

Na slici lijevo se može vidjeti koje je to područje **zahru et-taraf**, da nije samo obli dio jezika nego je ishodište pomjereno malo nazad. **El-wesatul lisan** srednji dio jezika i **el-aqsatul lisan** zadnji dio.

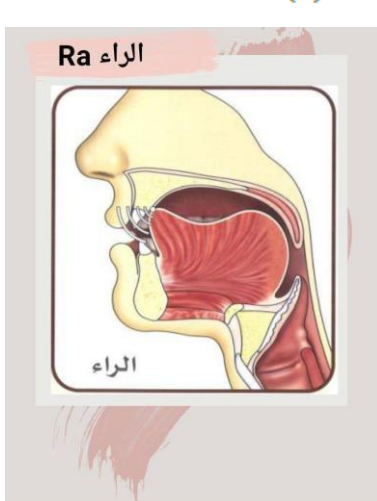
Ishodište harfa ن nun obli dio jezika sa malim dijelom prednjeg dijela jezika koji se spaja sa dentalnim dijelom nepca koji je blizu zuba, odnosno gornjih sjekutića sa lijepljenjem.

Ovaj mahredž je sačinjen od dva dijela. Ovo smo naglasili kada smo radili glavna ishodišta kojih ima pet. Rekli smo da je jedan od njih el-hajšum ili nosna šupljina, pa smo naglasili da ćemo ga trebati kada budemo učili ishodišta harfa nun ن i mim م .

Harf nun ن počinje u ustima i onda se preusmjerava njegov zvuk u nosnu šupljinu kako bismo dobili ghunnu, to jeste učenje kroz nos (ghunna je sastavni dio ovog harfa). Zatim smo rekli da je harf nun ن jedan od harfova koji su lakši za izgovor.

4. Ra'sul-lisan رأس اللسان (vrh jezika).

Ishodište harfa rā' (ر)

Ishodište harfa nūn (ن)

Harf "ra" ر

ر

Harf "ra" izgleda lahko zato što postoji u našem jeziku, ali trebamo obratiti pažnju kako izgovaramo jer u Kur'anu imamo puno razlika između tankog i krupnog harfa "ra". Obratit ćemo pažnju kod izgovora harfa "ra" ر i kakvo je njegovo ishodište.

ر

Kod harfa "ra" ر postoji svojstvo ponavljanja. Ovo ponavljanje ne treba da bude jako izraženo, međutim mora da bude prisutno, to jeste svojstvo vibriranja koje je jako bitno za pravilan izgovor ovog harfa kako bi on dobio svoju krupnoću.

Ishodište

Obli dio jezika sa klizanjem, odnosno preusmjeravanjem u unutrašnji/leđni dio jezika sa spajanjem sa desnim gornjim sjekutića (dentalni dio nepca) uz treperenje.

Greške u izgovoru harfa "ra"

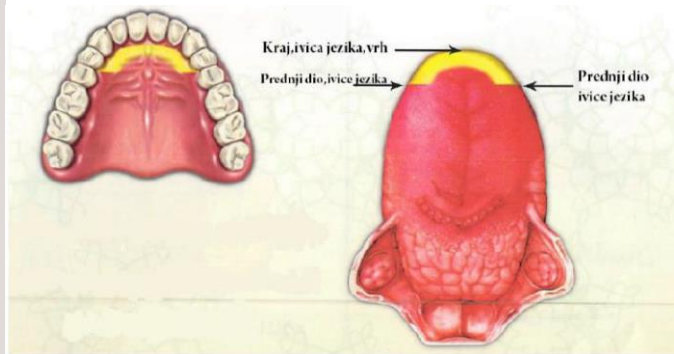
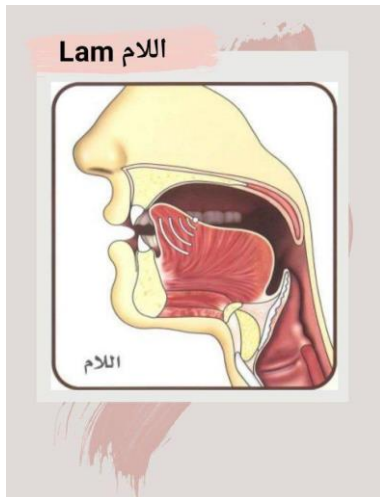
Kada harf "ra" izgovaramo sa sredine jezika dobivamo englesko "r". To je pogrešno!

Sadek bin Omer
SKOLA KUR'ANA

5. Hafetul-lisan حافة اللسان (ivica jezika).

Ishodište harfa Lām (ل)

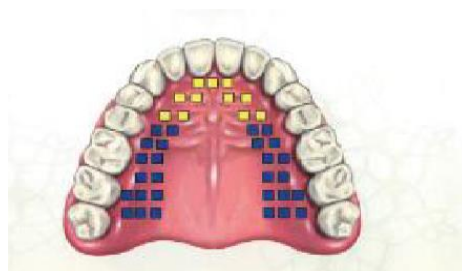
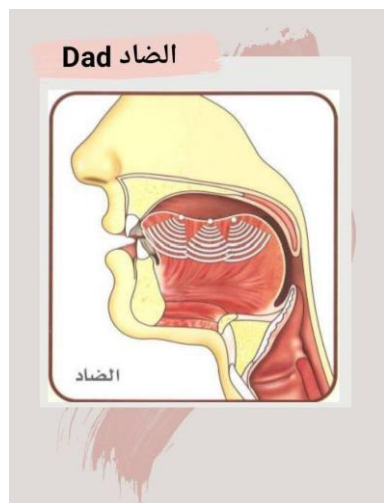
ل

Ishodište harfa "lam"

Harf "lam" nema tako daleko ishodište kao harf "dad". Harf "lam" moramo da izgovorimo onako kako je objavljen i kako se izgovara na arapskom jeziku.

On se kreće sa jedne strane ivice jezika i zatim klizi/preusmjerava se na prednji dio/vrh ivice jezika (hafetul-lisan) sa dentalnim dijelom nepca što je blizu zuba (gornjih sjekutića).

Ishodište harfa dād (ض)

Najteži harf, gdje se mnogima potkrade greška u izgovoru, jeste harf, „dad“ po čemu je i dobio nadimak lugatu-dad. Ako posmatramo zadatu sliku i analiziramo potvrdit ćemo njegovo početno ishodište a to su ivice jezika (obje ili jedna) zajedno sa onim što je pored gornjih kutnjaka i onda se spušta cijelom stranom jezika, to jeste razlijeva se od polovine jezika što znači da ima prošireno (produženo) ishodište.

Harf "dad" ض

ض

Ovaj harf ne postoji ni u jednom drugom jeziku i zbog toga ćemo ga obraditi sa posebnom pažnjom i smjestiti ga na njegovo ishodište.

1. Karakteristika

Karakteristično je da njegovo ishodište klizi spuštajući se niz jezik i nije na jednom mjestu.

2. Ishodište

Ishodište harfa "dad" nije na početku jezika nego je sa **strane jezika gdje su kutnjaci**.

Njegov izgovor počinje od kutnjaka sa strane jezika harfetul-lisan to je njegovo ishodište. Polahko se opire zvuk i spušta cijelom stranom jezika i zbog toga ćemo obratiti pažnju na harf "dad".

3. Kako dobiti harf ض (dad) pravilo?

Moramo mu dati njegovo pravo!

Šta to znači?

On je krupan harf. Da bismo dobili svojstvo krupnoće zadnji dio jezika podižemo, a zvuk usmjeravamo ka napcu, lijepimo jezik i prigušujemo zrak, prigušujemo zvuk i time mu dajemo još jedno svojstvo a to je itbak. Jezik neće biti opušten ni spušten nego ćemo podignuti, ukрупniti harf i prigušiti ga.

Usneni harfovi

و

Ishodište harfa "waw"

Ishodište harfa "waw" و je ono što je između dvaju usana zajedno sa njihovim zaokruživanjem, odnosno skupljanjem usana.

م

Ishodište harfa "mim"

Manjim pritiskanjem dobijamo harf "mim". Njegovo ishodište je dvije usne sa manjim pritiskanjem.

ب

Ishodište harfa "ba"

Harf "ba" dobijamo spajanjem, odnosno jačim pritiskanjem dvaju usana.

ف

Ishodište harfa "fa"

Unutrašnji dio donje usne sa krajevima gornjih zuba je ishodište harfa "fa". Zamislimo gornje zube, spustili smo ih do donje usne, ubacili smo ih unutra na donju usnu (ne na kraju) i govorimo "fa". Ovaj harf je lahak jer postoji u našem jeziku.

Međutim, ono što je pogrešno ovdje jeste kada harf "fa" postane "waw". To se dešava iz razloga što je u našem jeziku ishodište slova "v" isto kao ishodište slova "f", te iz tog razloga moramo paziti da ne pogriješimo.

U arapskom jeziku harf "waw" dobijamo tako što zaoblimo usne (to jeste, ishodište su oble usne), a ishodište harfa "fa" je unutrašnjost usana sa krajevima gornjih zuba.

USNE الشفتان

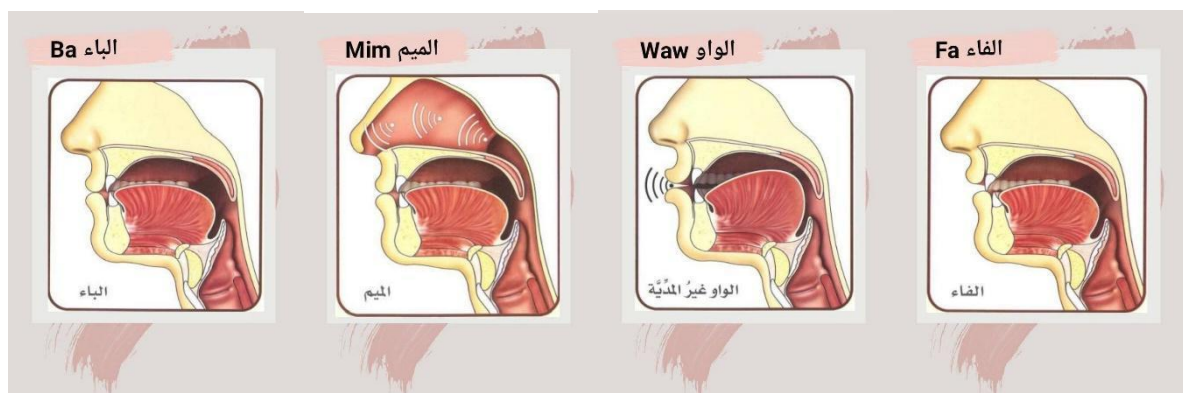
Iz ovog ishodišta izlaze četiri harfa: **fā** (ف), **vāv** (و), **bā** (ب) i **mīm** (م).

Usneni harfovi

Ishodište harfa „waw“ je ono što je između dvaju usana zajedno sa njihovim zaokruživanjem, odnosno skupljanjem usana.

Ishodište harfa „fa“ je unutrašnji dio donje usne sa krajevima gornjih zuba.

Zamislimo gornje zube, spustili smo ih do donje usne, ubacili smo ih unutra na donju usnu (ne na kraj) i govorimo „fa“. Ovaj harf je lahak jer postoji u našem jeziku. Međutim, ono što je pogrešno ovdje jeste kada harf „fa“ postane „waw“. To se dešava iz razloga što je u našem jeziku ishodište slova V isto kao ishodište harfa „fa“, te iz tog razloga moramo paziti da ne pogriješimo. U arapskom jeziku harf „waw“ dobijamo tako što zaoblimo usne (to jeste, ishodište su oble usne), a ishodište harfa „fa“ je unutrašnjost usana sa krajevima gornjih zuba. Ishodište harfa „ba“ dobijemo spajanjem odnosno jačim pritiskanjem dvaju usana. Ishodište harfa „mim“ su usne gdje manjim pritiskanjem dobijemo harf „mim“. Njegovo ishodište je dvije usne sa manjim pritiskanjem.

Sadek bin Omer
SKOLA KUR'ANA

Treće poglavlje

Svojstva harfova

Svojstva harfova

Svojstvo je kakvoća koja se pojavljuje sa harfom prilikom njegovog izgovora.

1. Razlika između harfova

Prva stvar koju svojstvo radi jeste da pravi razliku između harfova koji imaju isto ishodište. Primjer je kada smo radili harfove koje smo nazvali "tri po tri", to jeste, imali smo tri harfa na potpuno istom ishodištu koja su različita samo na osnovu svojstava.

Svojstvo pravi razliku

Kada harfovi imaju isto ishodište, svojstvo je to koje će napraviti razliku između tih harfova. Da nema svojstva, na primjer: harfovi (ط "tha") i (ت "ta") bili bi potpuno isti jer imaju isto ishodište. Međutim, ovdje imamo svojstva koja prave razliku. Ta svojstva su:

1. el-itbak
2. el-istiala
3. el-džehr.

2. Uljepšavanje izgovora

Primjer su harfovi ("dal" د i "dad" ض). Nemaju isto ishodište, ali su slični. Mi onda radimo na poboljšavanju i uljepšavanju njihovog izgovora. Učeći i izgovarajući svojstva imamo potpunu svijest i znanje o ovim svojstvima koja svakom harfu pripadaju. Dobit ćemo razliku između harfova koji su jaki i koji su slabi.

3. Jaki i slabi harfovi

Harfovi koji imaju kod sebe dosta jakih svojstava oni su jaki harfovi, dok oni koji imaju pri sebi dosta slabih svojstava bit će slabi harfovi.

Kod jednog harfa može da postoje i **jaka** i **slaba** svojstva, tako da onaj harf kod kojeg ima više jakih svojstava je jaki harf, dok onaj kod kojeg ima više slabih svojstava je slabi harf.

Time ćemo dobiti predstavu kod kojeg harfa se trebamo više potruditi da mu damo jačinu, a kod kojeg harfa ćemo se potruditi da mu damo slabi izgovor kako bismo dobili lijepi kiraet u kojem se naglašava svako svojstvo, svako ishodište, kako bi naše učenje bilo što bliže, što ispravnije i što više bliže onome kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem učio i kako ga je podučio melek Džibril, alejhi sellam.

Vrste svojstava

1. Stalna svojstva

Sifatu aslijetun lazimetun, to jeste, svojstva koja su uvijek sa harfom i ne razdvajaju se u bilo kojem stanju. Svojstva koja su stalno sa harfom, primjer: džehr, itbak, istiala.

2. Nestalna svojstva

Svojstva koja se pojavljuju sa harfom u određenim situacijama, a razdvajaju se od njega u drugim situacijama kao krupnoća, tankoća, meddovi.

Primjer harf „ra“, on je krupan kad je na njemu damma ili fetha, a bit će tanak kad je na njemu kesra.

Svojstva koja su stalna, ona su stalna **uz harf**, a nestalna svojstva se pojavljuju u **određenim situacijama**.

Stalna svojstva

Stalnih svojstava po mezhebu Ibn Džezeri ima sedamnaest, možemo njima još dodati dva svojstva a to su ghunna i svojstvo el-hafa za koje se veže huruful medd i harf „ha“.

Druga podjela stalnih svojstava

Svojstva koja imaju svoju suprotnost

1. el-hemsu wel džehru
2. eš-šidetu we er-rehavetu, a između njih je et-tewesut ili bejnijje
3. el-isti'alu wel istifalu
4. el-itbaku wel infitahu
5. el-ismatu we zelakatu

Svojstva koja ne dolaze u paru i nemaju svoju suprotnost

1. el-kalkala
2. es-safir
3. et-tefeši
4. et-tekrir
5. el-lin
6. el-istitaletu
7. el-hafa
8. el-ghunna
9. el-inhiraf

Dolaze samo sa određenim harfovima.

Parna svojstva

El-Hems (الْهَمْسُ) -šapat,
bezvučnost

فَحْتَهُ شَخْصٌ سَكَتٌ

El-Džehr (الْجَهْرُ) -čujnost,
zvučnost

Svi ostali harfovi

Eš-Šiddeh (الشِّدَّةُ) -jačina

أَجِدُ قَطٍ بَكَتٌ

Et-Tevesut (التَّوَسُّطُ)
-sredina, umjerenost

لِنْ عَمْرٌ

Er-Rahāveh (الرَّحَاوَةُ) -blagost,
mekoća

Svi ostali harfovi

El-Isti'la (الِاسْتِعْلَاءُ) -podizanje

حُصَّ ضَغُطٍ قِطٌ

El-Istifal (الِاسْتِفَالُ) -spuštanje

Svi ostali harfovi

El-Itbāk (الِإِطْبَاقُ) -zatvaranje

ص،ض،ط،ظ

El-Infitāh (الِإِنْفِتَاحُ) -otvaranje

Svi ostali harfovi

El-Izlāk (الِإِذْلَاقُ) -tečnost, rječitost

فِرْمِنْ لُبِّ

El-Ismāt (الِإِصْمَاتُ) -otpor,
odbijanje

Svi ostali harfovi

Prvo na šta obraćamo pažnju vezano za kategoriju svojstava jeste kada hoćemo da dodijelimo osobinu. Tada gledamo da li harf ima jednu od parnih ili neparnih osobina, te smo rekli da gledamo da li ima svojstva el-hems ili el-džehr, zatim eš-šiddu, er-rehawu ili tewesut, da li spada u el-istiala ili el-istifal grupu i tako dalje. Kada jednom naučimo sintagme harfova koji pripadaju jednom parnom svojstvu automatski ćemo znati koji harfovi spadaju u suprotno parno svojstvo. Ove sintagme ne morate sada znati napamet ali na naprednom kursu ih trebamo znati.

El-hems فَحْتَهُ شَخْصٌ سَكَتٌ

Eš-šidda أَجِدُ قَطٍ بَكَتٌ

Et-tewesut لِنْ عَمْرٌ

El-istiala حُصَّ ضَغُطٍ قِطٌ

El-itbaq ص،ض،ط،ظ

El-izlaq فِرْمِنْ لُبِّ

Neparna svojstva

Es-Safir (الصَّافِرُ) -zviždanje
ز، س، ص

El-Kalkaleh (الْقَلْقَلَةُ) -praskanje
قُطْبُ جَدِّ

El-Inhirāf (الْإِنْجِرَافُ) -skretanje
harfovi ل i ر

Et-Tekrīr (التَّكْرِيرُ) -ponavljanje
harf ر

El-Līn (الْلِينُ) -mehkoća, lahkoća
vāv (و) i jā (ي)

Et-Tefešši (التَّفَشِّي) -širenje
ش

El-Istītāleh (الْإِسْتِطَالَةُ) -produženje
ض

El-Gunneh (الْغُنَّةُ) -nazalizacija
م i ن

El-hems i el-džehr

Ova svojstva su vezana za dah, odnosno zrak. Rekli smo da svaki harf dolazi iz pluća, polahko se penje zatim dodiruje glasne žice i onda dolazi do njegovog ishodišta gdje se spajaju dva dijela govornog aparata, tako dobijamo mjesto na kojem harf izlazi, odakle se pojavljuje, rađa, nastaje.

El-hems

Ovo svojstvo koje radimo je el-hems, to je protok daha odnosno zraka sa harfom zbog njegovog slabog oslanjanja na ishodište harfa. Njegovi harfovi su:

فحثة شخص سكت
ف، ح، ث، ش، خ، ص، س، ك، ت

El-džehr

U svojstvo el-džehr će ući svi ostali harfovi, ono što je ostalo od harfova. Suprotno je hemsu, te je zabrana protoka zraka sa harfom zbog jačine oslanjanja harfa na njegovo ishodište. Njegovi harfovi su ono što je ostalo od harfova. Jasno je šta je ovdje razlika između ova dva svojstva, razlika je protok zraka.

Kod el-hems dajemo zrak. Kod el-džehr ne dajemo zrak.

Ovdje ćemo uzeti za primjer dva harfa. Kada kažemo ف ovdje imamo protok zraka. ف osjeća se da udara vjetar u vašu ruku, međutim, kada kažemo harf koji nema taj protok zraka na primjer: harf ل imamo zvuk ali nemamo zrak.

Uzmimo dva slična harfa, a to su: ق، ك. Harf „qaf“ ق je krupan harf i nema protok zraka. Da bi ovaj harf pravilno izgovorili moramo brzo razdvojiti jezik od gornjeg dijela mehkog nepca da bismo dobili „qaf“, ako bismo prigušili harf čuje se samo blago (ekk) ali sa razdvajanjem i njegovom kalkalom dobit ćemo jasno (aqq). Harf „kef“ ك je suprotan njemu, ima hems, protok zraka, daha i dobit ćemo (ek), pojavljuje se protok zraka i nije jak harf.

Eš- Šiddeh, Er-Rehaveh i Et-Te vessut

Eš- Šiddeh (أَشَدَّة) - jačina

Jačina oslanjanja na ishodište tako da se zaustavlja protok zvuka prilikom izgovora harfa. Njegovi harfovi su:

أَجِدُ قَطٍ بَكَتُ

Er-Rehaveh (الرَّخَاوَةُ) - blagost, mekoća

Ovo svojstvo je suprotno svojstvima eš-šidde i et-te vessut. Er-rehavetu znači slabo oslanjanje na ishodište tako da zvuk protiče sa lahkocom.

Et-Te vessut (التَّوَسُّطُ) - sredina, umjerenost

Ovo je svojstvo između šidde i rahave tako da ne protiče zvuk sa lahkocom kao kod rahave niti se zadržava kao kod šidde. Njegovi harfovi su:

لِيْنُ عُمَرُ

Eš-Šiddeh (الشِدَّة) - jačina

Jačina oslanjanja na ishodište tako da se zaustavlja protok zvuka prilikom izgovora harfa.

Njegovi harfovi su:

أَجْدُ قَطٍ بَكْتٌ

Er-Rahāveh (الرَّخَاوَةُ) - blagost, mehkoća

Ovo svojstvo je suprotno svojstvima eš-šidde i et-tewessut.

Er-rehavetu znači slabo oslanjanje na ishodište tako da zvuk protiče sa lahkoćom.

Et-Tevessut (التَّوَسُّطُ) – sredina, umjerenost

Ovo je svojstvo između šidde i rahave tako da ne protiče zvuk sa lahkoćom kao kod rahave niti se zadržava kao kod šidde. Njegovi harfovi su:

لِنْ عَمْرُ

Šta je razlika između šidde i rahave?

Eš-šidde znači da je kod nje zvuk zaustavljen, dok rahava ima protok zvuka, a et-tevesut je između njih.

El-hemsu wel džehru, svojstveno za njih je dah odnosno zrak. Dok je kod šidde i rahave svojstven zvuk.

Rekli smo da je svaki harf u stvari nastao od zraka koji izlazi iz naših pluća. Šta je onda razlika? Razlika je u onom zraku koji ide pored koji ne dotiče glasne žice, to je zrak svojstven svojstvu el-hems. To je onaj zrak koji mi hoćemo da imamo kod el-hems ili želimo da smanjimo kod el-džehr.

Kada govorimo o svojstvima gdje imamo protok zvuka odnosno protok glasa, rekli smo kod šidde imamo inhibas zaustavljamo taj protok, dok kod ovih harfova koji imaju er-rahavu dajemo da ide taj protok glasa.

Šta je razlika?

Ovi harfovi koje smo spomenuli su jaki (ne govorimo o krupnoći) govorimo o jačini harfova. Na primjer: harf „džim“ koliko je on jak znači on nije krupni harf. Dok na primjer: harf „sin“ kod njega je zvuk oštar i on teče, teče njegov zvuk. Ovdje je jako bitno da napravimo granicu između toga šta se traži kod protoka, zaustavljamo protok glasa kod džehr.

Razlika između daha odnosno zraka i između zvuka

Zrak koji izlazi iz pluća napolje bez toga da dotiče glasne žice je taj zrak o kojem govorimo kada učimo hems i džehr koji ne dotiče glasne žice, koji pomaže u izgovoru, to je taj zrak.

Šta je zvuk, šta je glas?

On je zrak koji izlazi iz pluća i dodiruje glasne žice tako da se rađa zvuk odnosno glas.

El-isti'ala

Praktikovanje

El-isti'ala je podizanje jezika prema gornjem nepcu kod izgovora harfa pa se diže i zvuk s njim. Podiže se korijen jezika koji je blizu resice.

Ovim svojstvu pripaduju krupni harfovi.

To je grupa harfova:
ط ق ظ خ ص ض غ

El-istifal

Praktikovanje

El-istifal je spuštanje jezika u ustima kod izgovora harfa pa se s njim spušta i zvuk u usta. Ne podižemo ni jezik ni zvuk, sve je opušteno.

Svi ostali harfovi koji nisu el-isti'ala su harfovi el-istifal i to su tanki harfovi.

Koja je razlika između **El-Isti'la (الاستِعْلَاء)** - podizanje i **El-Istifāl (الاستِفَال)** - spuštanje

Kod svojstva el-hems imali smo svojstvo zraka, kod šidde we rehawa wel bejnijje smo imali zvuk. Kod istiala i istifal je karakteristična razlika u podizanju jezika prema gornjem nepcu. Iz ovog svojstva će nam doći primjena krupnoće et-tefhiim. Plod izučavanja ovih svojstava u praksi je krupnoća izgovora.

U suri El-Bekare primjer je: **من استطاع**

Harf „ta“ ت (tanki) i njegov zvuk ide lahko iz usta. Naš jezik je spušten i kod tankog „ta“ zvuk ide ravno.

Kod „ta“ ط (krupno) ukрупnimo, podignemo jezik i usmjerimo zvuk prema nepcu. Krupno „ta“ pored toga što je krupan, još je i zatvoren harf.

Trebamo paziti kada imamo krupan harf a pored njega je tanki harf da ne ukрупnimo taj tanki harf.

Primjer: **بصير**

Harf „ba“ ب nije krupan i trebamo paziti da ga ne ukрупnimo.

El-itbak wel infitah

El-itbak

Naredno svojstvo je el-itbak. Pod ovim svojstvom podrazumijevamo lijepljenje većeg dijela jezika za gornje nepce i zadržavanje zvuka između njih, odnosno zarobljavanje zvuka.

Ova grupa ima četiri harfa koji ulaze u svojstvo el-itbak, a to su:
ظ، ط، ض، ص

El-infitah

El-infitah je otvaranje između jezika i gornjeg nepca, a njegovi harfovi su ostatak koji nisu u el-itbak.

Razlika u ovim svojstvima je prigušivanje kod el-itbak i otvaranje prilikom izgovora harfa kod el-infitah. Kod krupnih harfova jezik se podiže, a ostali nemaju podizanje jezika, to jeste jezik je u ravnom položaju.

El-Izlāk (الإِذْلَاقُ) – tečnost, rječitost   i   **El-Ismāt (الإِصْمَاتُ)** – otpor, odbijanje

Ez-zelekatu ili el-ismat

Ova dva svojstva neće nam trebati u tedžvidu, odnosno neće utjecati na izgovor.

Ez-zelekatu je sačinjeno od grupe harfova: „FIRE MIN LUBIN“ **فِرَّ مِنْ لُبِّ**

Prilikom izgovora ovih harfova baziramo se na vrh jezika i usana.

El-ismat sadrži sve ostale harfove.

Šta je el-ismat?

Ovo svojstvo je zabrana. Zabranjuje se napraviti od ovih harfova riječ koja ima četiri ili pet harfova u svom korijenu, te mora biti jedan od harfova iz svojstva ez-zelakatu.

Harfovi iz grupe el-ismatu su dalje od početka usana, pa ih je zbog toga teže i izgovoriti.

Ovo je vezano za gramatiku, nećemo se dalje zadržavati na ovim svojstvima.

El-Izlak i El- Ismat

Ova dva svojstva neće nam trebati u tedžvidu, odnosno neće utjecati na izgovor.

El-Izlak (أَلْزَلَقُ) ili Ez-zelekatu - tečnost. rječitost

Sačinjeno je od grupe harfova: „FIRE MIN LUBIN“
Prilikom izgovora ovih harfova baziramo se na vrh jezika i usana.

فِرَّ مِنْ لُبِّ

El-Ismat (الْأَصْمَاتُ) - otpor, odbijanje

Sadži sve ostale harfove. Ovo svojstvo je zabrana. Zabranjuje se napraviti od ovih harfova riječ koja ima četiri ili pet harfova u svom korijenu, te mora biti jedan od harfova iz svojstva ez-zelekatu.
Harfovi iz grupe el-ismatu su dalje od početka usana, pa ih je zbog toga teže i izgovoriti.

Neparna svojstva (svojstva koja nemaju svoju suprotnost)

El- Hafa

El -Hafa

Nastala od riječi El-hafif što znači Lahko. Osobina lahkoće u izgovoru i svojstveno je je vokalima A, U, I te kao i harfu HA. Još lakše prolazi zvuk bez imalo opiranja.

Svojstvo "Kalkala"

Grupa harfova koja spada u ovo svojstvo su "qutbudžed" قطب جد

Svojstva koja nemaju suprotnost

1. Es-safir

Es-safir arapskom jeziku znači cvrkutanje. U teđživdu je dodatni zvuk koji je između usana i liči glasu nekih ptica.

U ovom svojstvu samo su tri harfa:
ز، ص س

2. El-inhiraf

Inhiraf je svojstven samo za dva harfa, a to su: ل، ر

„Lam“ ima skretanje na prednji dio jezika, a „ra“ ima skretanje na ledni dio jezika.

3. El-istitaletu

El-istitaletu je produžavanje glasa „hafetul- lisan“ (bočni dio jezika) od početka strane jezika pa do kraja.

Ovo je svojstvo koje se odnosi na harf "dad" ض

4. El-lin

Ovdje imamo izlazak harfa sa njegovog ishodišta bez naprezanja ili opterećavanja jezika.

Harfovi su „waw“ i „ja“. Ovi harfovi trebaju da budu sa sukunom a prije njih je fetha.

5. Tefeši

Kruženje. šuštanje.
Ovo svojstvo ima harf šin. Prilikom njegovog izgovora zrak kruži kroz usnu šupljinu.

6. Tekrir

Vibriranje, treperenje koje ne smije da se doda previše. Najviše je dva puta smije da se desi i ponavljanje.

Ovo svojstvo ima samo harf ra.

7. Gunna

Nazalni zvuk koji dobivamo delimičnim puštanjem zvuka kroz nos. Ovo svojstvo imaju harfovi nun i mim.

Es-Safir (الصَّفِيرُ) - zviždanje

Harfovi iz ovog svojstva su na istom ishodištu pa smo rekli da su ovi harfovi između gornjih i donjih sjekutića i jezika. Ostavljamo mali prostor između njih da bismo dobili ovaj prostor u kojem će se nesmetano kretati i zviždati taj zvuk koji slični glasu ptica. Taj zvuk je zviždanje ili cvrkutanje.

Ne trebamo pritiskati, na primjer:

بِسْمِ اللّٰهِ

س ima dodatni zvuk, ali nećemo pritiskati ishodište, ostavljamo taj prostor.

U riječi **ازواجاً** dodajemo taj dodatni zvuk i malo se produžuje izgovor kako bismo dobili kruženje zvuka između zuba i jezika. Tri stvari učestvuju u izgovoru. Na mahredžu imamo gornje sjekutiće, donje sjekutiće i jezik. Sva tri dijela govornog aparata učestvuju i ostavljamo taj protok zviždanja.

El-Inhirāf (الْإِنْحِرَافُ) – skretanje

Imala sam nekoliko pitanja na času i privatno što se tiče el-inhiraf, posebno vezano za harf ر „ra“. Rekli smo da koristimo prednji dio jezika, odnosno obli dio jezika gdje je početak jezika sa prednjim dijelom nepceta, tu je njegovo ishodište.

Međutim, šta se dešava?

Dešava se el-inhiraf, usmjeravanje njegovog ishodišta na leđni dio jezika i zbog toga ćete naći definiciju u nekim knjigama da automatski počinje izgovor harfa „ra“ sa leđnim dijelom jezika. A u nekim skriptama naći će se ovaj početak ishodišta sa prednjim dijelom jezika i onda usmjeravanje na leđni dio jezika. Kako god bila definicija, da li definisali ovako ili onako, bitno je da izgovor koristi leđni dio jezika, a to je inhiraf.

Inhiraf je svojstven samo za dva harfa a to su ر i ل.

Kada smo radili definiciju rekli smo da je ishodište „lama“ ل ispod harfa „dad“ ض , to jeste ishodište harfa „lam“ je na ivici oblog dijela jezika i onda se inhiraf spusti, odnosno, preusmjerava na taraful-lisan (prednji dio jezika) i tu dobijamo ishodište harfa „lam“ ل . Međutim, zašto uvijek govorim mali dio prednjeg dijela jezika? Zato da ne bismo napravile

grešku. Ovo sam precizirala tim dijelom definicije zbog toga što je kod nas na bosanskom ili većini naših jugoslovenskih jezika naše L krupno i onda to kviri učenje i dobijamo jedan apsolutno nepoželjan izgovor harfa „lam“ ل .

Ovo svojstvo el-inhiraf je skretanje harfa nakon njegovog izlaska sa ishodišta tako da stigne od jednog do drugog ishodišta. „Lam“ ima skretanje na prednji dio jezika, a „ra“ ima skretanje na leđni dio jezika.

El-Istitāleh (الاستِطَالَةُ) - produženje

Produžavanje glasa hafetul-lisan (bočni dio jezika) od početka strane jezika pa do kraja. Kada harfu „dad“ damo istitalu znači razvukli smo njegovo ishodište. Imao je prvi svoj oslonac kod bočne strane jezika sa unutrašnjom stranom gornjih zuba (kutnjaka) i onda smo polahko razvukli prema dolje i dobili smo „edd“, znači, ne kratko „ed“ nego produženo „edd“.

El-Lān (الَلَّيْنُ) - mehkoća, lahkoća

Ovdje imamo izlazak harfa sa njegovog ishodišta bez naprezanja ili opterećavanja jezika. Harfovi su „waw“ و i „ja“ ج. Ovi harfovi trebaju da budu sa sukunom, a prije njih je fetha. Ovdje imamo slabo oslanjanje na ishodište, odnosno izlazak sa lahkoćom bez opterećavanja, bez previše truda na ishodištu.

Kako?

Na primjer, kada kažemo: أولياء „ewlija“, osjetimo kako je lahko prošlo ovo „waw“ tako da liči jednim dijelom na „medd“ na dugo „u“.

Međutim, kada kažemo: وهو „we huwe“, ovdje imamo oslonac koji ima fethu.

Kada izgovaramo „je“, „ji“, „ju“ već imamo razliku. Ovdje imamo sa sredine jezika oslanjanje na ishodište.

Ali kada بيت kažemo: „bejt“, ovdje je „ja“ sa sukunom, a prije njega je fetha i njega ćemo lahko izgovoriti bez jakog oslanjanja na ishodište.

Svojstvo el-istitala

Ovo svojstvo je vezano samo za harf ض "dad".

Da li je istitala vezana za ض samo kad je u sukunu?

Ne!

Ovo svojstvo je vezano za harf ض uvijek, ne samo u sukunu, ali je najviše izražajno kada je harf ض u sukunu.

Kako?

Kada izgovorimo harf ض kažemo da on kreće sa unutrašnje strane gornjih kutnjaka plus bočni dio strane jezika, tu se dodiruju i tu počinje harf ض te se onda on spušta niz jezik. To je ishodište harfa ض.

Međutim, kada imamo harf ض sa sukunom, ovo svojstvo el-istitala je neophodno da ga izgovorimo. Kada kažemo: "da" دَا , "di" دِي , "du" دُو, ovdje svojstvo istitala nije toliko naglašeno jer hareket pomaže da izgovorimo ovaj harf i neće nam toliko trebati da bi izgovorili harf "dad" دَاد.

Harf ض nema odskakanje kao harf ط , niti ima safir kao harf ص.

Ova svojstva će njima pomoći da se harf „dad“ čuje jer on ima svojstvo itbak (lijepljenje za nepce).

Usmjeravanje njegovog zvuka prema nepcu i zarobljavanje tog zvuka.

Ova svojstva će nam pomoći da izgovorimo lahko.

Harf „za“ ظ ima svojstvo koje mu pomaže da se izgovara i čuje se, a to je svojstvo الرخاوة er-rehawa.

„Dad“ ض nema svojstvo osim istitale, nema neko svojstvo koje će ga pojačati i učiniti da se on čuje.

Pustimo harf „dad“ da polahko klizi sa prvobitnog ishodišta i polahko se spušta niz jezik da bi se čuo.

Slično svojstvo je el-inhiraf, ali nije isto.

Kod el-inhiraf imamo preusmjeravanje sa prvobitnog ishodišta na drugu stranu.

U čemu je razlika?

Kod harfa „dad“ ض imamo manji oslonac kada harf klizi niz jezik, to jeste, kod svojstva el-istitala.

Jaki oslonac je na početnom prvom ishodištu gdje dodirujemo kutnjake i bočnu stranu jezika i polahko se manjim osloncem spušta i klizi niz jezik.

U svojstvu el-inhiraf imamo dva harfa „lam“ ل i „ra“ ر.

Imamo početak ishodišta kod „lam“ ل, ispod harfa „dad“ ض na čošku jezika na kraju jezika i spušta se na taraful-lisan na prednji dio jezika i ovo njegovo spuštanje, skretanje isto tako klizanje je sastavni dio njegovog ishodišta.

Ovo je jako i nije kao kod „dad“ ض manje izraženo nego je apsolutno unutar izgovora harfa istom jačinom.

Kod harfa „ra“ ر je skretanje na leđni dio jezika, na dio jezika gdje imamo žile, dio koji se zove leđni dio jezika.

El-Kalkaleh (الْقَلْقَلَةُ) – odskakanjanje, praskanje

Kalkala je slična hereketu, najbliža fethi, to je pomjeranje, brzo otvaranje, ali ne smijemo dodati „e“, „u“, „i“, te ne smijemo dodati hareket da ne bismo napravili grešku. Otvaranje usana i izgovaranje kalkale je najbližnije fethi.

Sadek bin Omer
ŠKOLA KUR'ANA

Svojstvo "Kalkala"

Grupa harfova koja spada u ovo svojstvo su "qutbudžed" قطب جد

Šta to znači?

Trebamo uraditi neku promjenu na ishodištu a to je brzo odvajanje dva dijela govornog aparata da bismo dobili kalkalu.

Imamo sve harfove koji su šidde, koji su jaki, također nekoliko krupnih harfova, tako da ćemo obratiti pažnju da se ovi harfovi čuju, moramo jako i brzo odvojiti na mahredžu da bi se harf čuo.

Zašto je ovo svojstvo potrebno?

Rekli smo da su svi ovi harfovi koji pripadaju kalkali harfovi kod kojih se zabranjuje protok zvuka i glasa, što je teško za izgovor i to prouzrokuje da im damo kalkalu, odvajamo dva dijela govornog aparata kako bi se harf čuo.

Stepeni kalkale (meratibul kalkala)

1. Stepen kalkale

Kada harf bude sakin

Ne mora biti sukun koji je stalni, koji je napisan na harfu to nije uslov. Može biti sukun koji dobijamo prilikom stajanja.

U riječi بالحق imamo na harfu sukun ali nestalni. Kada stajemo on je prisutan, kada prelazimo sukun nije prisutan. Kada učimo "ki" i nastavljamo dalje učiti nemamo kalkalu, međutim kada stajemo onda ovaj harf dobija sukun a već ima teštid i to je onda najveći stepen kalkale.

Ovdje imamo i krupnoću i harf sa sukunom i plus teštid, pritišćemo na teštid i onda odvajamo brzo dva dijela govornog aparata i dobijamo jaku kalakalu.

2. Stepen kalkale

Kada je harf sakin, ali muhafef, nema teštid

Kada je harf sakin ali je muhafef, nema teštid. Ovdje imamo odskakanje harfa koji je sakin, nemamo teštid.

مُحِيْط

Ovdje imamo krupni harf i nemamo teštid i postoji jedno odskakanje koje je jako ali ne toliko kao odskakanje prvog stepena.

3. Stepen kalkale

Kada je sakin el mewsul

Kada nastavljamo učiti i kada nam je harf sa sukunom u sredini riječi.

يجمع
يدخلون

Ne smijemo riječi raspoloviti, ovdje imamo blažu kalkalu.

4. Stepen kalkale

U stvari nije kalkala nego ima samo svojstvo kalkale unutar sebe.

To je kada budu neki od harfova kalkale "kutbudžed", ovih pet harfova, kada bude neki od njih sa hareketom, onda će on u sebi imati kao svojstvo kalkale ali se ono neće izgovarati, jer je sa hareketom. To svojstvo kalkale će ostati unutar toga harfa.

Ovo su četiri mertebe (stepena) koji nam pokazuju jačinu kalkale.

El-gunnah

El-gunnah je zvuk koji izlazi iz khajšum (nosne šupljine) i nema u tome jezik nekog udjela ili posla. Ghunna je vezana za samo dva harfa. To su "nun" ن i "mim" م.

Kod harfa "nun" ن

Imamo usmjeravanje zvuka u nosnu šupljinu, znači imamo jezik i nepce kao početak ishodišta i onda ide usmjeravanje u nosnu šupljinu.

Kod harfa "mim" م

Rekli smo da je on na usnama i ponovno imamo to usmjeravanje- izlazak kroz nosnu šupljinu.

Meratib (stepeni) ghunne

1. Stepen ghunne

Kad je harf sa tešdidom

Ovdje imamo zadržavanje dvije dužine. Na primjer kada kažemo "inne" اِنَّ, imamo isto tako uklapanje "nuna" i "mima" kada kažemo "inneše" اِنَّشَا da kažemo na primjer "mimmel" مِنْ مَالٍ. U oba slučaja zadržavanje je dvije dužine.

Potpuni idgam sa harfovima "nun" i "mim" također spada u prvi stepen ghunne, isto kao harfovi koji su sa teštidom i stepen gdje je najjači i najviši stepen ghunne.

2. Stepen ghunne

Nepotpuni idgam

Situacija kada se nun (ن) sukunade prije slova ja (ي) i waw (و) tada imamo jasnu gunnu. Nije najjasnija jer je jasnoća zvuka za stepen niža od potpunog idgama i nuna sa teštidom.

3. Stepen ghunne

Kada zadržavamo gunnu ali nije toliko izražajno i jako kao kod prvog stepena

Ovaj stepen se odnosi na "nun" sa ihfa i iqlab, na primjer: "jennzurun" يَنْظُرُونَ , "enntum" أَنْتُمْ i imamo dvije dužine zadržavanja. Zadržavanje kod ovoga ihfa ali bez pritiskanja.

4. Stepen ghunne

Kada harf ima izhar, odnosno kada je sa sukunom

Na primjer "annhum" عَنْهُمْ imamo poslije "nun" sa sukunom "ha" koji je od huruf el-izhar i ovdje ćemo samo dati osnovu ghunne kao svojstvo. Nećemo se zadržavati dvije dužine i ovdje je sasvim blago izražajna ova ghunna.

Zašto?

Zato što je kod "nun" ghunna dio izgovora harfa, ona je prisutna, međutim bez zadržavanja na ovom mjestu zato što nema izhar, nema uklapanje, nema teštid, nema ništa od onih stvari koje će ga produžiti na dvije dužine. Ostaće samo osnova harfa, osnova ghunne kao kod izgovora "nun" inače on ide u nos prilikom izgovora, ali nema zadržavanja.

5. Stepen ghunne

El-muteharrik

Kada su u pitanju "nun" ili "mim" sa hareketima ostaće samo osnova harfa odnosno ghunne. Kod izgovora "nun" inače on ide u nos prilikom izgovora, ali nema zadržavanja. Kod "mim" kreće sa usana i ide kroz nos isto tako bez zadržavanja.

Kako da znamo koja su svojstva jaka, a koja su slaba?

Na osnovu jakih i slabih svojstava ćemo odrediti kako i gdje smjestiti koji harf.

Svojstva koja su jaka

- el-džeher
- el-šidda
- el-istia'ala
- el-itbaq
- es- safir
- el- qalqala
- el-inhiraf
- et tekrir/tikrar
- et tefešši
- el istitala
- el ghunna

Svojstva koja nisu ni slaba ni jaka

- Elismatu i zelakatu
- Et tewesut

Svojstva koja su slaba

- el-hems
- er-rahawa
- el-istifal
- el-infitah
- el-lin
- el-hafa

Slaba svojstva ćemo nazvati blagim svojstvima. U prvoj tabeli su svojstva koja su izražena kao kalkala, ghunna, istitala sve su to svojstva koja su jaka, dok su ova svojstva sve ono što opušteno, blago, mehko, na primjer: el- hems. Opuštenost, ispuštanje zraka, lijepo teče. Kod svojstva er-rahava isto opuštenost.

Ovo su suprotna svojstva krupnoći i jezik ostaje opušten (ne podižemo jezik).

Slaba svojstva su ona koja pomažu da izgovor harfa bude olakšan, kao el-infitah, el-istifal, el-lin, gdje imamo او اي .

Same ćemo sebi napraviti predstavu šta je blaže i jednostavnije, da bismo shvatile šta da damo kojem harfu, gdje da svrstamo u blage ili jake harfove.

Svojstva koja su na sredini

Da bismo neki harf smjestili u ovo ili ono svojstvo uzet ćemo harf i polahko krenuti.

Prolazimo kroz obojenu dugu svojstava. Dajemo mu ono svojstvo kom pripada. Na primjer:

harf ف, idemo kroz svojstvo el-hems i el-džehr. Sintagma koju smo trebali naučiti je bila

فَحْتَهُ شَخْصٌ سَكَّتَ

Vidimo da je ف prvi harf ovdje, ima hems. Spuštamo se tako i spomenemo svako svojstvo dok stignemo do kraja.

Ako se desi da neki harf ima i jaka i slaba svojstva, onda ćemo brojati kojih svojstava ima više i tako ćemo harf staviti u jake ili slabe harfove.

Svojstva koja nisu stalna

Postoje određena svojstva koja nisu stalna, odnosno nekad se pojavljuju a nekad nisu prisutna.

Et-tafhim

- El-istiala (ukrupnjavanje)
- Vel-istifal (utanjavanje)

El-istiala (krupnoća) je podizanje zadnjeg dijela jezika sa usmjeravanjem zvuka prema nepcu, ne puštamo da se zvuk ravno ispušta kroz usta nego ga usmjeravamo prema nepcu i ukрупnjujemo.

Svojstvo el-istiala u praksi je popraćeno sa et-tafhim (ukrupnjavanje, krupnoća). Istiala znači podizanje jezika (teoretski dio).

U ovoj grupi nalazi se grupa harfova u riječi:

خُصَّ ضَغَطٌ قِطُّ

Svojstva koja su nestalna nisu uvijek prisutna kod istog harfa nekad ćemo imati harf koji je krupan a isti taj harf neće biti krupan zbog određenih uslova, nego će biti tanak.

Na primjer: harf ر „ra“.

Dok je kod nekih harfova ova krupnoća uvijek, odnosno u bilo kojoj situaciji prisutna.

Šta je to et-tafhim?

Et-tafhim je zadebljavanje zvuka harfa i ukрупnjavanje tog zvuka tako da se napune usta odjekom harfa.

Et-tarqiq je utanjivanje zvuka harfa.

Ovo svojstvo u praksi se zove et-tafhim - ve tarqiq.

U teoriji se zove el-istiala - vel istifal.

Stepeni (mertebe) tafhima

1. Stepen tafhima

Prvi stepen krupnoće

Harf sa fethom a poslije njega dolazi "elif medd" (dugo "aa"), na primjer: ظَا , قَا

2. Stepen tafhima

Drugi stepen krupnoće

Kada je jedan od harfova el-istiala sa fethom i nema poslije njega "elif medd" (dugo "aa"), na primjer: ض, ق, ص

3. Stepen tafhima

Stepen kada imamo jedan od istiala harfova sa dammom, na primjer: حُ, طُ, صُ, قُ
Jedan stepen manje nego krupnoća harfa sa fethom.

4. Stepen tafhima

Ako je harf sa sukunom

- Harf sa sukunom a prije njega harf sa fethom ت ضُ priključit će se pod drugi stepen krupnoće kad je harf sa fethom.
- Ako je harf sa sukunom a prije njega je harf sa dammom رُ قُ priključit će se trećem stepenu krupnoće kad je harf sa dammom kao da je i on sam sa dammom.
- Kada je harf sa sukunom a prije njega je harf sa kesrom ت ظ

5. Stepen tafhima

Da jedan od harfova koji ima svojstvo itbaq (ظ, ط, ص, ض) bude sa kesrom.

Ovo je najmanja mertebe!

Slučajevi krupnoće harfa "ra"

1. Slučaj krupnoće "ra"

Prilikom izgovora harfa „ra“, harf „ra“ bude sa fethom onda je krupan.

Primjer: انذر (enzera)

Ovo je veslen prilikom prelaska, a ako stanemo dodat ćemo sukun i gledati ćemo na ono što se nalazi prije harfa „ra“.

2. Slučaj krupnoće "ra"

Drugi slučaj je damma.

Primjer: رزقنا نحشر

Kada je harf „ra“ sa dammom prilikom prelaska učimo krupno, a ako stajemo gledamo šta je bilo prije harfa „ra“ i na osnovu toga učimo krupno ili tanko.

3. Slučaj krupnoće "ra"

Treći slučaj je da harf „ra“ bude sa sukunom, a prije njega fetha.

Primjer: ترفع (terfeu)

Prije harfa „ra“ je fetha, a harf „ra“ je sa sukunom.

4. Slučaj krupnoće "ra"

Četvrti slučaj je da harf „ra“ bude sa sukunom, a prije harfa „ra“ je damma.

Primjer: يرسل (jurselu)

U ovom slučaju harf „ra“ će biti krupan.

5. Slučaj krupnoće "ra"

Postoji nešto što će nama koji nismo porijeklom Arapi biti teže jer ne znamo gramatiku arapskog jezika, a to je hemzetul wasl همزة الوصل .

Izgleda isto kao elif. Da bismo ga prepoznali obratit ćemo pažnju na mali znak iznad njega, razlika je sukun na elifu koji je pljosnat ُ kao da započinjemo pisati harf „sad“. Tada imamo hamzetul wasl i harf „ra“ poslije njega bit će krupan.

Primjer: ام ارتابوا

6. Slučaj krupnoće "ra"

Kada bude harf „ra“ sa nestalnim sukunom (prilikom stajanja), a prije njega je sukun a prije njega je fetha.

Primjer: و الفجر وليال عشر

vel fedžr ve lejalin ašr

„Ri“ učimo kada prelazimo tanko, ali kada stajemo učiti ćemo krupno.

Zašto? Zato što smo stali imamo harf „ra“ sa sukunom, a prije njega bio sukun a prije sukuna je bila fetha.

Znači الفجر

Kesra se izgubila zbog stajanja i harf „ra“ je sa sukunom, vraćamo se na prethodni harf, i on ima sukun, još jedan harf unazad imamo fethu. Dobili smo krupni harf „ra“.

Slučajevi tankoće harfa "ra"

1. Slučaj tankoće "ra"

Kada je „ra“ sa kesrom onda učimo tanko prilikom prelaska.

2. Slučaj tankoće "ra"

Kada imamo harf "ra" sa sukunom, a prije njega je kesra, a poslije njega obični harf onda će biti tanak (tanko "ra").

3. Slučaj tankoće "ra"

Kada je harf "ra" sa sukunom, prije njega tanki harf sa sukunom, a prije toga kesra onda stajemo na tome.

Na primjer: riječ "es-sihr". Harf "sin" je sa kesrom, "ha" sa sukunom i stali smo na harfu "ra" i dobili "ra" sa sukunom, pa smo dobili "ra" tanko. Međutim, ako bismo prešli: "es sihra", "ra" je krupno na osnovu njegovog prvobitnog hareketa koji je fetha.

4. Slučaj tankoće "ra"

Kada prije "ra" imamo el-lin, a stajemo na harfu „ra“.

Primjer: السَّيْر

Ako prije harfa „ra“ imamo „ja meddijje" ili dugo "i" onda je "ra" tanko, na primjer: بصير.

Kod trećeg slučaja kada stajemo harf „ra“ dobija sukun, gledamo na taj sukun šta ćemo sljedeće izgovoriti, da li krupnoću ili tankoću.

Ako je harf „ra“ sa fethom ili dammom harf „ra“ je --> krupan.

Ako je sukun, a prije njega fetha ili damma harf „ra“ je --> krupan.

Kada imamo nestalno „hemze“, to jeste „hemzetul vasl“ a poslije njega harf „ra“ je --> krupan.

Harf „ra“ sa kesrom prilikom prelaska bit će tanak.

Zaključak

Ono što je krupno potpada pod fethu ili dammu.

„Ra“ sa fethom ili dammom -->krupno.

„Ra“ sa sukunom a prije njega fetha ili damma --> krupno.

„Hemzetul vasl“, pa poslije „ra“ --> krupno.

Ono što je tanko potpada pod kesru.

Harf „ra“ sa kesrom kad prelazimo.

„Ra“ koji je sa sukunom a prije njega kesra -->tanko.

„Ra“ na kojem smo stali, pa je dobio sukun a prije njega bio sukun, a prije njega harf sa kesrom -->tanko.

„Ra“ prije njega dugo 'i' --> tanko.

„Ra“ prije njega lin --> tanko.

Lin je lahak, tanak bez opterećenja, sa laškoćom izlazi i time smo zaključili da je „ra“ tanak.

Idgam

Jezičko značenje

Ulaženje, prvi harf ulazi u drugi.

Terminološko značenje

Idgam je susretanje dva harfa, prvi je sa sukunom a drugi sa jednim od hareketa tako da postanu jedan harf sa teštikom. Jezik se sa njima podiže jednim (istim podizanjem) izgovarajući ta dva harfa.

Razlozi idgama

1. Idgam mutemasilan

Dva ista harfa

Idgam mutemasilan su dva ista harfa u imenu, pisanju, posebnoj ishodištu i svojstvima, odnosno je potpuno isti harf koji se uklapa u potpuno isti harf.

2. Idgam mutedžanisan

Isto ishodište, različita svojstva

Idgam mutedžanisan su dva harfa koja imaju isto ishodište ali se razlikuju u svojstvima, prvi harf je sa sukunom, a drugi harf je sa hareketom.

3. Idgam mutekariban

Ishodišta su blizu

Idgam mutekariban su dva harfa koja nisu sa istom ishodišta nego su blizu. Mogu imati ista svojstva ili se razlikuju u svojstvima.

Postoje 2 vrste idgama

Kamil- potpuni
ادغام كامل

Nakis - djelimično
uklapanje
ادغام ناقص

Fajda (korist) od idgama jeste olakšavanje izgovora, jer izgovoriti jedan harf je lakše nego izgovoriti dva harfa.

1. Idgam mutemasilan **إِدْغَامُ مُتَمَاتِلَيْنِ**

Primjeri:

- „mim“ م ,se uklapa sa „mim“ م

- „ba“ ب ,se uklapa sa „ba“ ب

ربحت تجارتهم

- „rabihat tidžaratuhum“

Ovdje ne izgovaramo prvi „ta“ nego automatski izgovaramo „ta“ sa teštidom.

اضرب بعصاك

- „idrib beasake“

2. Idgam mutedžanisan

Dolaze iz grupe „tri po tri“.

- „ta“ ط , „ta“ ت , „dal“ د

- „tsha“ ث , „za“ ظ , „zal“ ذ

Unutar jedne od ovih grupa će se vršiti spajanje harfova u jedan harf, odnosno idgam.

Primjer:

- „tsha“ ث će se spojiti u „zal“ ذ

يلهت ذالك

- „zal“ ذ će se spojiti u „za“ ظ

إذ ظلمتم

Imamo primjer kada „ba“ ب uklapamo u „mim“ م, oni nisu od ovih harfova što dolaze „tri po tri“, ali su harfovi koji su na istom ishodištu (usnama): اركب معنا .

Vrste veze između harfova:

- 1.El-mutemasilan- dva ista harfa.
- 2.El-mutedžanisan- dva harfa koja su ista u ishodištu, a različita u svojstvu.
- 3.El-mutekariban- dva harfa koja nisu sa istog ishodišta nego su blizu. Mogu imati ista svojstva ili se razlikuju u svojstvima.
- 4.El-mutebaidan- dva daleka harfa.
Izhar je svojstvo koje je uzrokovano daljinom ishodišta.

Harf „nun“ sa sukunom ili tenvinima

Za harf „nun“ ili tenvine postoje četiri pravila:

1. el-izhar- jasnoća,
2. iqlab- pretvaranje harfa,
3. el-ihfa- skrivanje, zadržavanje,
4. el-idgam- uklapanje.

Harf „nun“ sa sukunom ili tenvinima

Za harf „nun“ ili tenvine postoje četiri pravila.

1. Izhar

Izhar je u stvari izgovaranje svakog harfa sa njegovog ishodišta bez ghunne i jasnoća u prvom harfu (odnosno „nun“ ili tenvin u ovom poglavlju koje sada izučavamo).

Jezičko značenje

Jasnoća (bejan)

Terminološko značenje

Razdvajanje prvog harfa od drugog bez zastajanja (bez sekte).

Koji su njegovi harfovi?

Svi grleni harfovi, to jeste:

ء   ه
ع   ح
غ   خ

Šta je razlog? Udaljenost između harfova

El-izhar

Primjeri za sekt:

1. (El-Mutaffifin, 14.) بَيْنَ رَانَ

2. (El-Kehf, 1-2.) عَوْجًا قَيْمًا

3. Prelazak od sure El-Enfal na suru Et-Tewbe, sekt postoji ako koristimo taj način prelaska. Postoje tri načina prelaska od sure El-Enfal na suru Et-Tewbe (koje smo već obradili). Učenjaci su precizirali da je razdvajanje prvog harfa od drugog harfa bez sekte, nema predaha samo kratko stajanje pa nastavljanje, ne razdvajamo sa sektom.

Na primjer: مَنَّ أَمَّنَ مَنَّ عَمِلَ

Šta je razlog? Udaljenost između harfova.

Primjeri:

مَنَّ أَمَّنَ
وَتَنَحُّونَ
حَبِيرٌ عَلِيٍّ
حَكِيمٌ عَلِيٍّ

Sve ovo će biti jasno izgovoreno. U Kur'anu ćemo naći da je stavljen sukun iznad harfa „nun“ da bi nam olakšali kako bismo znali da trebamo izgovoriti „nun“.

• "un" kada je jasnoća, jedna damma je kao prikopčana za drugu, a kada imamo pravilo ihfa ili pidgam imat ćemo dvije damme jednu pored druge.

Isto tako kada ima „in“ ili „en“.

Stoje dvije crtice tenvina paralelno jedna iznad druge, napisane su tako ako je jasnoća (izhar) u pitanju.

Kod uklapanja su malo pomjerene, nisu paralelno napisane jedna iznad druge

El-izhar

Prvo pravilo koje se veže za „nun“ ن ili tenvine jeste el-izhar, to jeste jasnoća. Ovdje pripada šest grlenih harfova, koje smo spominjale kada smo radile ishodišta, a to su:

ء ه ع غ ح خ

Ovi harfovi s obzirom na to da su udaljeni imaju pravilo jasnoće, nema uklapanja, nema zadržavanja, ništa od pravila koja se vežu za promjenu izgovora. Izgovor ostaje potpuno isti, jasno izgovaramo svaki harf sa njegovog ishodišta.

2. El-idgam

Idgam je susretanje dva harfa, prvi od njih je „sakin“ (u sukunu) a drugi je "muteharik" (sa hareketom), postaju jedan harf sa teštidadom i podiže se jezik sa njima (jednim, odnosno istim podizanjem). Postoje dvije vrste idgama.

1. Idgam bi ghunneh

„Waw“, „ja“, „mim“, „nun“ - sa ovim harfovima imamo ghunnu prilikom uklapanja, „idgam bi gunneh“
ادغام بغنة

Ghunna se nalazi u harfu „nun“, prebacujemo ga u hajšum, imamo zadržavanje po dvijeduzine i izgovaranje ghunne. Kada uklapamo dva harfa „nun“ prvi je sa sukunom a drugi sa hareketom, jasno je da ćemo dobiti ghunnu i da će „nun“ dobiti teštidad.

2. Idgam bi gajri ghunneh

Veže se za dva harfa, „lam“ i „ra“

Ovaj idgam je bez ghunne. „Nun“ će se izgubiti, ne ostaje ghunna, uklopi se u harf „ra“ ili „lam“. Ne ostaje tragova od harfa „nun“ i ovo je potpuni idgam.

Uslov dešavanja idgama

Da bude u dvije riječi, da „nun sakin“ ili tenvin dođe na kraju prve riječi a jedan od harfova „jermelun“ na početku sljedeće riječi.

El-idgam

Drugo pravilo koje se veže za „nun sakin“ ili tenvine jeste el-idgam.

Postoje dvije vrste idgama, a u principu oba ova idgama jesu uklapanje (to će biti spomenuto u nastavku lekcije).

Kada imamo „nun sakin“ ili tenvin, a nakon toga dođe jedan od harfova iz grupe „jermelun“ ili u nekim verzijama „Et-tuhfe“ kažu „jermulune“, oba naziva sadrže iste harfove, tako da nema prepreke ako izgovorimo prvi ili drugi naziv.

Riječ „jermulun“ sadrži u sebi ove harfove:

ن , و , ل , م , ر , ي

Kada imamo „nun sakin“ ili tenvine i nakon toga jedan iz grupe harfova „jermelune“ onda će biti uklapanje.

Četiri vrste veze između harfova

Mutemasilan- dva ista harfa.

Mutedžanisan- sa istog ishodišta.

Mutekariban- sa bliskog ishodišta.

Mutebaidan- sa dalekog ishodišta.

Šta je razlog uklapanja?

Razlog je et-tekarub, osim harfa „nun“. Harf „nun“ je mutemasilan, dva ista harfa.

Harfovi „jermelun“ su jako blizu harfa „nun“ i zato se ukapaju. Dok ihfa ima, također vezu ali su oni malo dalje.

Svi ljudi na dunjaluku imaju vezu.

- Majka i dijete- isti.
- Članovi porodice, braća, sestre, nene.
- Dalji članovi familije, tetke.
- Prijatelji.

Isto tako u tedžvidu imamo dva ista harfa, pa dva sa istog mahredža kao braća, pa imamo mutekariban, rodbina, kao bliža rodbina idgam, pa ćemo imati dalju rodbinu ihfa.

Šta je uslov da bi se idgam desio?

Primjeri:

„SINVAN“ **صِنَوَانٌ**   „QINVAN“ **قِنَوَانٌ**

Ne uklapamo jer su u jednoj riječi.

„Jermelun“ = šest harfova, podijelimo ih na dva dijela.

Mi ćemo koristiti naziv „idgam bi gunneh“.

Naziv „idgam meal gunneh“ se koristi u nekim drugim knjigama.

„Idgam bi gajri ghunneh“ veže se za dva harfa, „lam“ i „ra“. U knjigama po kojima se radi u Medresi ili fakultetu naziva se „idgam bi dun gunneh“ ili „idgam bila gunneh“, da nas to ne buni, bitno nam je šta nam treba u praksi.

3. El-ihfa

Jezičko značenje

Es-setr, zastor, skrivanje.

Terminološko značenje

Izgovor harfa sa sukunom koji nema teštid, sa svojstvom između izhar i idgam, jasnoće i uklapanja, sa ostavljanjem ghunne u prvom harfu koji je „sakin“.

Harfovi: petnaest harfova koji su ostali nakon svih pravila.

Zadržavamo se koliko traju dvije dužine. Kada imamo teštid na „nun“ i kada imamo teštid na „lam“ nije nikako isto. Dešava se da se kratko zadržimo na „nun“, a to je pogrešno.

Greške koje se mogu desiti prilikom izgovora ovih pravila:

1. Greška

Možemo koristiti samo prednji dio jezika kada izgovaramo „nun“, možemo dobiti „nun“ koji je čist što se ne traži od nas, trebamo mu dati ghunnu. Ovdje imamo grešku izgovaranje „nun“ bez davanja ghunne u nosu.

2. Greška

Da ne upotpunimo hareket koji se nalazi prije uklapanja ili prije davanja ihfa upotpunimo hareket i onda idemo dalje, ne možemo na brzinu izgovoriti, trebamo upotpuniti, zatim dati ihfi njegovo pravo.

Postoji razlika sa izgovorom ihfa kod krupnih i kod običnih harfova i **to je ono što tražimo u izgovoru**, što ne možemo zanemariti.

1. Razlika

Imamo obične harfove, gledamo da „nun“ što više približimo mjestu njegovog izgovora i onda izgovorimo što više ispravno time što ćemo spustiti jezik i pustiti zvuk da nesmetano izlazi.

2. Razlika

Kod krupnog izgovaranja bitno je usmjeravanje prema nepcu, time dobijamo podizanje zadnjeg dijela jezika.

4. El-iklab

Ovome svojstvu pripada samo jedan harf. Preostale harfove svrstavamo u ihfa.

Harf "ba" ب

El-iklab „nuna" ili tenvina.

Šta je to?

To znači da stavimo harf na mjesto drugog harfa (zamijenimo harf drugim harfom) pazeći na njegovo zadržavanje (skrivanje) i pazeći da ostane ghunna u harfu kojeg smo promijenili.

Šta je ovo?

Kada imamo „en", „in" ili „un" ili „nun sakin" poslije toga dođe harf „ba" ب (samo jedan harf). Dešava se "kalb"- preokretanje, zamjenjivanje harfa „nun" ili „tenvina" sa harfom „mim" م okrećemo, odnosno mijenjamo „en", „in", "un" ili „nun sakin" u „mim", zadržavamo ga u trajanju dvije dužine, te nakon toga izgovaramo harf „ba".

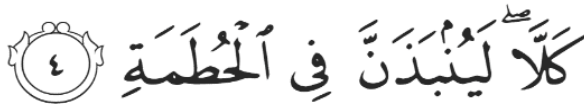
Razlog nastanka iklaba

Razlog je da su „nun" i „mim" u jednom svojstvu braća - nazalizacija (ghunna). Srodstvo- oni se posebno vežu zbog svojstva ghunne to je razlog da se „nun" pretvorio u „mim".

El-iklab

Ovo nije ihfa šefevi. Navedeno svojstvo ćemo obrađivati poslije, inšallah.
Postoji razlika, ovo je „nun“ koji se pretvara u „mim“. Njegova oznaka u Kur'anu je mali „mim“ iznad „nuna“.

Primjer:

Sura Humeze, 4. ajet

Ovaj „nun“ prestajemo izgovarati, zadržavamo ga sa ghunnom i to izgovaranje biva sa zadržavanjem dvije dužine.

Možemo naći različitu primjenu izgovora ovog pravila:

1. Potpuno zatvaranje usana- škola Šama (Jordan, Sirija, Palestina...).
2. Medina- blagi, mali, sasvim mali prostor, ne otvorene usne. Kao kada bismo stavili list papira između usana, to je u stvari nepritiskanje na usnama.

Oboje je ispravno.

Propisi (pravila) vezani za „mim sakin“ („mim“ sa sukunom)

Definicija „mim sakina“

„Mim“ ima sukun koji je uvijek prisutan, da li prilikom prelaska ili prilikom stajanja i nalazi se uimenima, glagolima, prijedlozima ili riječcama, bilo da se „mim“ nalazi u sredini ili na kraju riječi.

Postoje tri pravila „mim sakina“:

1. El-ihfa eš-Šefevi

Pravilo je vezano za harf „ba“

Ihfa usneni, on se veže za harf „mim“ a njegovo ishodište su usne. Izgovor harfa sa sukunom koji nema teštid, sa svojstvom koje je između idgama i izhara ostavljajući ghunnu.

Jedini harf koji se nalazi u ovom pravilu je harf „ba“. Razlog je Et-Tedžanus jer su oni na istom mahredžu, a Eš-Šefevi jer izlazi sa usana.

2. El-idgam eš-Šefevi

Pravilo je vezano za harf „mim“

Dva harfa „mim“, ovo je idgam dva ista harfa koji su potpuno isti sa ghunnom, zato što je prvi harf sa sukunom a drugi muteharik.

Naziva se tako jer je njegov izlazak sa usana. Njegov razlog je Et-Temasul.

3. El-izhar eš-Šefevi

Pravilo je vezano za sve ostale harfove

Sve što je ostalo od harfova stavit ćemo u izhar (jasnoću). Razlog je Et-Tebaud. Izhar je Eš-šefevi jer isto dolazi sa usana. Damo harfu „mim“ njegovu jasnoću, ne zadržavamo se.

Moramo paziti na harfove koji su blizu harfa „mim“, da ne bude djelimično zadržavanje na harfu „mim“.

Tenvini su vezani za „nun“ pravila.
Tenvini sa „mim“ pravilima nemaju nikakve veze.

Kako ćemo izgovoriti ihfa Eš-Šefevi?
„Mim sukun“ ćemo zadržati i poslije idemo na harf „ba“.

Idgamu Eš-Šefevi trebamo dati njegovu ghunnu. To je potpuno uklapanje sa ghunnom

Pravila vezana za harf „lam“

„Lam sakin“ dijeli se na:

1. Lam et-tarif

Određeni član.

2. Lam el-fial

Veže se za glagole.

3. Lam el-ism

Veže se za imenice.

4. Lam el-harf

Vežan za riječce-
posebno dvije „hel“
i „bel“.

5. Lam el-emr

Veže se za „lam“
koji je u naredbi.

Šta je „lam et-tarif“?

Kada ugledamo „el“ učimo ako je na početku ajeta, a ako prelazimo spajamo i onda se „el“ ne izgovara. Olakšano je prepoznavanje „lama“ koji se izgovara jer je u Kur'anu napisano „lam“ sa sukunom i miznamo da ćemo to izgovoriti kao „lam“ (L). Kada je napisan teštid na harfu koji dolazi poslije „lama“ a on napisan bez sukuna ako se ne izgovara.

Šta ćemo izgovoriti sa idgamom šta sa izharom?
Postoje dva pravila:

1. Učit ćemo jasno

Izhar el-huruf, izhar kamerija

Što znači jasno se uči „lam“ i ne uklapa se sa harfom koji dolazi poslije jer je njihovo ishodište daleko od harfa „lam“. Primjer: Kada kažemo el-qalb, jasno se uči القلب. Kada naučimo ovu rečenicu napamet znat ćemo koji harfovi su u propisu izhar kamerijj.

To je rečenica: ابغ حجك و خف عقيمه
Ono što ostane od harfova pripisati ćemo idgamu

2. Uklopit ćemo

Idgam huruf eš-šemsija

Razlog je blizina svih ostalih harfova. Ovim smo završili sa određenim članom. Kada se „lam“ uklapa? Kada imamo „lam“ na kraju riječi i dode harf „ra“ na početku sljedeće riječi to će biti uklapanje.

Primjeri: glagol „kul rabbi“ قل ربي
U ovom primjeru imamo uklapanje „lam“ ulazi u „ra“.

Kada imamo „lam“ na kraju riječi a poslije njega „lam“ na početku sljedeće riječi to će biti dva ista harfa koja se uklapaju. „Lam“ i „lam“ dva ista harfa.

Kada imamo „lam“ sa „lamom“ to je najlakše uklapanje dva ista harfa.

„Kul lehu“ قل له
„Bel la jehafune“ بل لا يخافون

Sadek bin Omer
SKOLA KUR'ANA

Četvrto poglavlje

Meddovi

El-muddud - meddovi

Jezička defnicija

Jezičko značenje je ez-zijada. što znači povećati nešto, produžiti

Terminološka defnicija

Terminološki el-medd znači produživanje glasa harfova medda, odnosno harfova dužine.

Harfovi medda su vokali A, I, U.

“Elif”

“Elif” na kojem nemamo hareket, a ispred kojeg postoji fetha.

“Waw”

“Waw” ispred kojeg se nalazi damma.

“Ja”

“Ja” ispred kojeg se nalazi kesra.

Kod izgovora ovih vokala obratit ćemo pažnju da je

- dugo (aa) kada otvorimo usta u obliku „elifa“,
- dugo (uu) ispučujemo usta, napravimo oblik usta kao kod izgovora našeg slova O i izgovaramo (uu),
- kod dugog (ii) dolazi do spuštanja donje vilice i izgovaramo (ii).

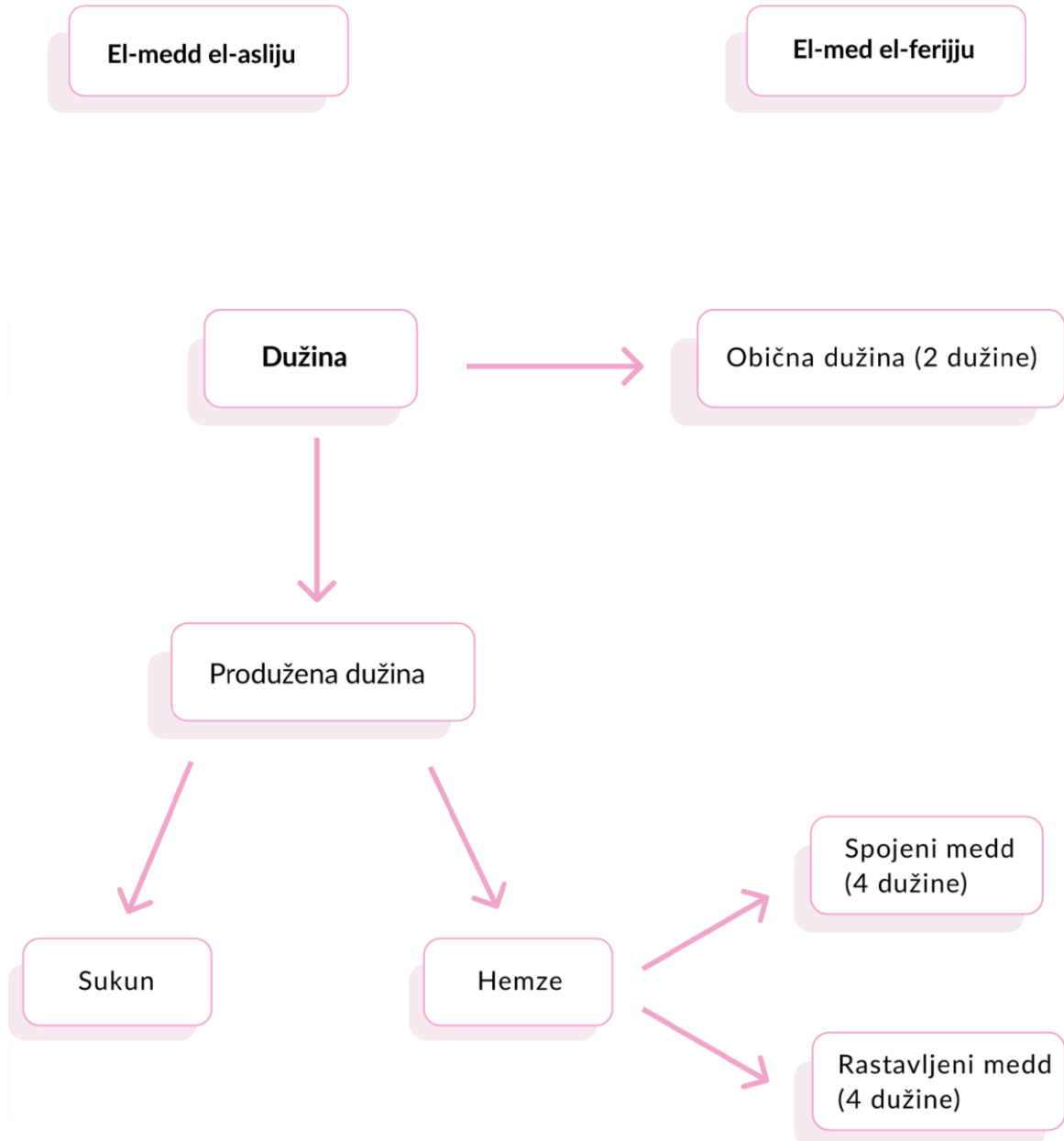
■ Greške prilikom izgovora dugih vokala

- Da izgovor ne bi bio pogrešan moramo obratiti pažnju da ne prekidamo dužinu sa ubacivanjem „hemzeta“.

Primjer:

ءَامَنُوْا -pogrešno
ءَامَنُوْا -ispravno

Glavna podjela medda

Obični medd (Et-Tabjj ili El-Aslij)

المد الأصلي El-aslij

Ima četiri imena, mi ćemo uzeti samo dva naziva.

El-asliju znači osnovni, ovaj medd je osnova od koje možemo praviti druge meddove.

Osnova svim meddovima. Asl u arapskom jeziku znači korijen. Ko god uči Kur'an treba da uči dvije dužine prilikom izgovora ovog medda (obične dužine).

Drugi naziv koji možemo dati je medd tabijj, prirodni. Da kada učimo Kur'an prirodno učimo ovaj medd po dvije dužine.

To je medd koji izgovaramo u Kur'anu na bilo kojem mjestu, bez obzira da li se nalazi na početku, u sredini ili na kraju riječi.

Svi ovi meddovi se nalaze u riječi:

نوحيا (nuhiihaa)

Za napredni kurs ostavit ćemo preostala dva imena.

مدُّ الْعَوْضِ Medd el-iwed

Tenvin „en“ nalazi se na kraju ajeta ili riječi. Kada stajemo uvijek se piše sa „elifom“ (zaštitni „elif“).

سِرَاجًا وَهَاجًا Primjer:

Kada stajemo tenvin „en“ učimo kao dugo „aa“, dva hareketa (dužine). Tenvin „en“ piše se i na okruglo „ta“ ة, ali u ovom slučaju ako stajemo nećemo učiti harf „ta“ ة sa tenvinom "en", nego ćemo kod stajanja pretvoriti harf „ta“ ة u harf „ha“ ه i tako ćemo ga izgovoriti, a ako nastavljamo učenje učimo onako kako piše.

وَالنَّزَعَتِ غَرَقًا (79:1) Primjer:

na kraju ovog ajeta, ako stajemo učimo kao da je harf „qaf“ ق napisan sa dužinom, dugo „aa“ قَا, ako nastavljamo učimo „qan“ قَى, harf „qaf“ ق sa tenvinom „en“.

Medd el-iwed spada pod meddove et-tabijj jer traje dvije dužine.

Medd bedel

Ovaj medd u našem rivajetu Hafs an Asim min tariq Eš-Šatibija nema nikakav uticaj. Nastaje kada „hemze“ bude prije dužine odnosno ako se na hemze nalazi fetha, a prati je „elif“ koji produžuje tu fethu, ili ako se na hemzetu nalazi kesra a produžuje je „ja“ harf, ili ako se na hemzetu nalazi damma a produžuje je harf „waw“

Primjer: مَاءَ آمَنُوا

Meddu sile sugra (mali povezujući medd)

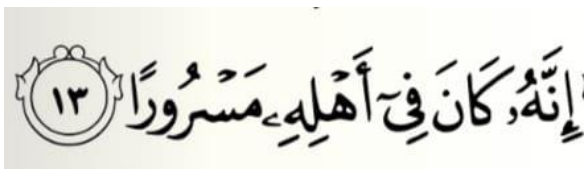
مد الصلة الصغرى Pripadao bi ovdje, to jeste prirodnim meddovima.

Ovaj medd vezuje se za ه , odnosno zamjenicu muškog roda koja znači „njegov“ koji se produžuje i u Mushafu se pišu mali harfovi „waw“ ili „ja“ koji nam pokazuju da na tom mjestu trebamo produžiti dužinu. Meddu sila sugra nastaje ako su ispunjeni slijedeći uslovi.

Zamjenica muškog roda u trećem licu jednine:

- Ima na sebi dammu ili kesru.
- Da je između dva slova sa hareketima (da nema sukuna prije i poslije, uključujući i medd slovo da je sa sukunom).
- Da ne stajemo na toj riječi zbog nestalnog sukuna koji smo dali i time poništili uslov za nastanak meddu sila sugre.
- Da prvo slovo poslije riječi koja završava zamjenicom „ha“ ne bude „hemze“ (u tom slučaju nastaje meddul sila kubra-veliki povezujući medd što ćemo učiti u nastavku).

Primjer:

El-meddu el-feriju المد الفرعي

El-feriju je medd koji se uči **više** od dvije dužine. . Medd koji ima produženu dužinu i za to ima uzročnik.

Postoje dvije komponente, odnosno dva dijela od kojih se sastoji ovaj produženi medd.

- 1.Prva komponenta El-medd el-asliju (at-tabiiju)
- 2.Druga komponenta Nakon obične dužine dolazi razlog za ovaj medd. Razlog ili uzrok ovog produženog medda je „hemze“ ili „sukun“. Razlozi za medd (produženu dužinu)

1. HEMZE kao uzročnik dužine

El-meddu el-mutassil المد المتصل

Imamo običnu dužinu i onda nakon toga dolazi „hemze“.

Ako „hemze“ dolazi u istoj riječi to se zove el-meddul muttasil المد المتصل - spojeni medd. Muttasil znači spojen.

Sastavljene su u istoj riječi dvije stvari

1. harful medd (obična dužina), حرف المد
2. razlog za سبب مد medd

Primjer:- جاء

Propis ovog medda , je vadžib, obaveza u svim kiraetima trajanje od četiri dužine.

Možemo učiti pet dužina ali mi ćemo radi olakšice učiti četiri.

Razlog je postojanje „hemzeta“ u istoj riječi.

El-meddu el-munfasil

Dolazi u istom sastavu, المد المنفصل s tim da je uzročnik dužine, to jeste „hemze“, na početku sljedeće riječi.

Razlika:

El-meddu el-muttasil dužina i „hemze“ su i istoj riječi.

El-meddu el-munfesil rastavljeni medd.

Kada je harful medd na kraju prve riječi a „hemze“ na početku naredne riječi.

Kada poslije dužine dođe „hemze“ uz uslov da su rastavljeni tako da bude dužina na kraju **prve** riječi a „hemze“ na početku **druge** riječi. Propis trajanja je četiri ili pet dužina. Ako stanemo na prvoj riječi koja ima dužinu i ne čitamo drugu riječ koja počinje hemzetom, tada učimo dvije dužine jer nemamo razlog da učimo četiri ili pet pokreta, odnosno ne učimo hemze. Time je njegov propis učenja džaziz (dozvoljeno, propisano).

Medd sila kubra

Ako se riječ završava sa prisvojnomo zamjenicom „ha“ u trećem licu muškog roda i ako je na toj zamjenici damma ili kesra a nalazi se između dva slova sa hareketima (nijedno nije sukun slovo) ali slovo sa hareketom koje je poslije zamjenice „ha“, odnosno na početku sljedeće riječi da je „hemze“ tada dužinu produžavamo na četiri ili pet hareketa.

لَا يَأْكُلُهُوَ إِلَّا الْخَاطِئُونَ

2. SUKUN kao uzročnik dužine (stalni ili nestalni)

Medd lazim je medd koji je uzrokovan sukunom.

Stalni sukun može da bude napisan (kružić iznad harfa) ili može da bude sadržan u teštidu (šeddi). Također može doći u riječi ili u harfovima što ćemo vidjeti u nastavku.

Medd lazim u riječi

الْمَدُّ الْاَلَزِمُ الْكَلِمِي الْمُخَفَّفُ

Nastaje kada bude harful medd (obična dužina) a nakon toga dođe **stalni sukun** u korijenu riječi.

Stalni sukun :

Primjer sa sukunom: ءآلان - „aaaaaal ane“.

(يونس: 91)   أ + آ لَئِنَ ← ءَ آ لَئِنَ

الْمَدُّ اللَّازِمُ الْكَلِمِي الْمُنْتَقِلُ

Kada poslije harful medd (obične dužine) dođe sukun koji je sadržan u teštidu u korijenu riječi.

Primjer u suri El-Fatiha: وَلَا الضَّالِّينَ – „we le daaaaaalin“.

Vrste sukuna su dvije:

- *Sukun el-muhafef* nije otežan, lahak je. Prepoznajemo ga po tome što je napisan (kružić iznad harfa).
- *Sukun el-museqal* - teški

Svaki teštidi je dva ista harfa, prvi sa sukunom, a drugi sa hareketom.

Medd lazim muhafef= sukun napisan.

Medd lazim museqal= sukun u teštidu.

Medd lazim el-muhafef el-kelimi= lahki u riječi.

Medd lazim el-museqal el-kelimi= teški u riječi.

Meddul arid-li-sukun

Uzročnik ove dužine je **nestalni sukun**. Sukun koji se pojavljuje prilikom stajanja.

Definicija:

Ovaj medd će biti kada dođe nestalni sukun zbog stajanja, poslije običnog medda (harful medd „a“, „u“, „i“).

Ovaj medd neće biti prisutan kada imamo prelazak, biti će obična dužina.

Primjer u suri An-Naba (78:1-2):

Koliko traje ova dužina?

Može da traje dva, četiri ili šest pokreta. Šta je bitno?

Moramo da ujednačimo naše dužine, ako krenemo učiti dvije dužine, idemo sve po dvije ili četiri sve učimo četiri ili šest učimo sve sa šest.

Meddu el-lin

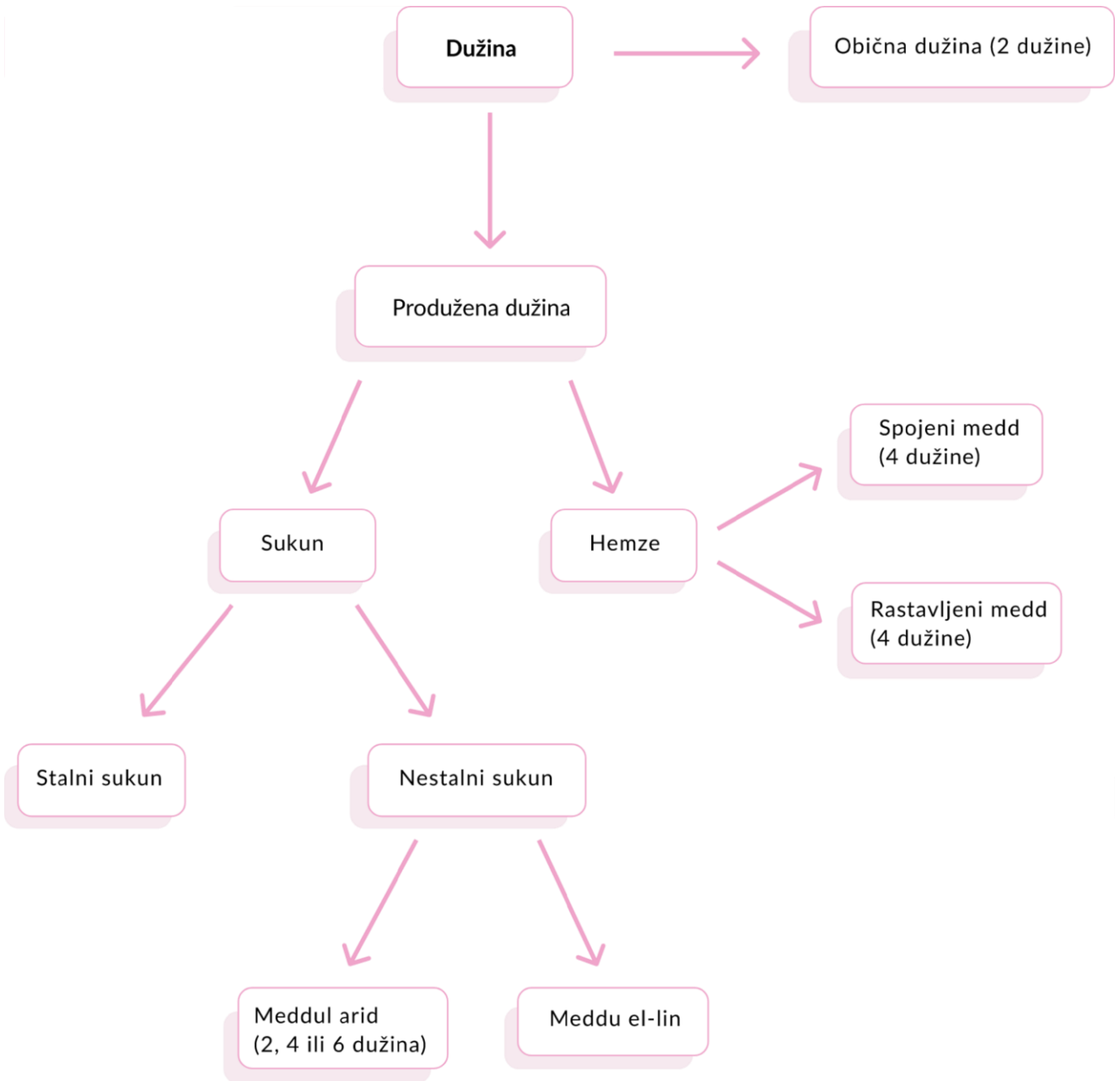
Meddu el-lin je uzrokovan, također, nestalnim sukunom i harfovima iz grupe lin.

Harfovi el-lin su „ja“ ili „waw“ sa sukunom prije kojeg dođe fetha a nakon kojeg je došao nestalni sukun, koji se pojavio prilikom stajanja, a ako prelazimo ovog sukuna nema i znači da medd isto tako ne postoji .

Primjeri:

قریش
الصيف

Kada stajemo stavljamo nestalni sukun na kraju ajeta i dobijamo meddu el-lin, a kada prelazimo stavljamo hareket na kraju riječi, onako kako je napisan u Kur'anu i nemamo medd lin.

Medd el-harfi

U kojim harfovima se uči ovaj medd, odnosno produžava na šest dužina?
Uči se na početku sura, ako su iz grupe harfova

نقص عسلکم
م،ك،ل س ع،ص،ق ن،

Primjer sura El-Beqare (2:1):

„Elif“ - bez dužine,
„lam“ - šest dužina,
„mim“ - šest dužina.

Ovi harfovi iz sintagme „nequsaa’salukum“ gdje pripadaju harfovi: „nun“, „qaf“, „sad“, „ajn“, „sin“, „lam“, „kef“, „mim“.

Uče se sa šest dužina i zove se medd lazim el-harfi.

Od harfova kojima počinju pojedine sure postoje oni čije dužine imaju dva pokreta i ti harfovi su harfovi čije se ime speluje sa dva slova, ostali harfovi su harfovi čije se ime speluje sa tri slova (ن ق ص ع ل ك م) i tu dolazi do obavezne dužine od šest hareketa osim harfa „ajn“ u okviru našeg rivajeta iz Eš-Šatibije gdje možemo produžiti na četiri ili šest hareketa. Harf „elif“ nema dužinu i spelujemo ga njegovim imenom kratko sa jednim pokretom „elif“. Sintagma koja sadržava ع „ajn“ u sebi je „nekusa aselukum“, ili koja ne sadržava ع „ajn“ zbog potencijalne četiri dužine pri učenju je „senekusum lekum“

Slova kojima počinju pojedine sure u Kur'anu su:

- ر ه ط ي ح - harfovi čije ime se izgovara sa dva slova produžavaju se na dva hareketa.
- م ك ل س ع ص ق ن - harfovi čije ime se izgovara sa tri slova produžavaju na šest hareketa.
- أ ne spada ni u jednu od ove dvije grupe. U njemu nema medda i čita se jednostavno „elif“.

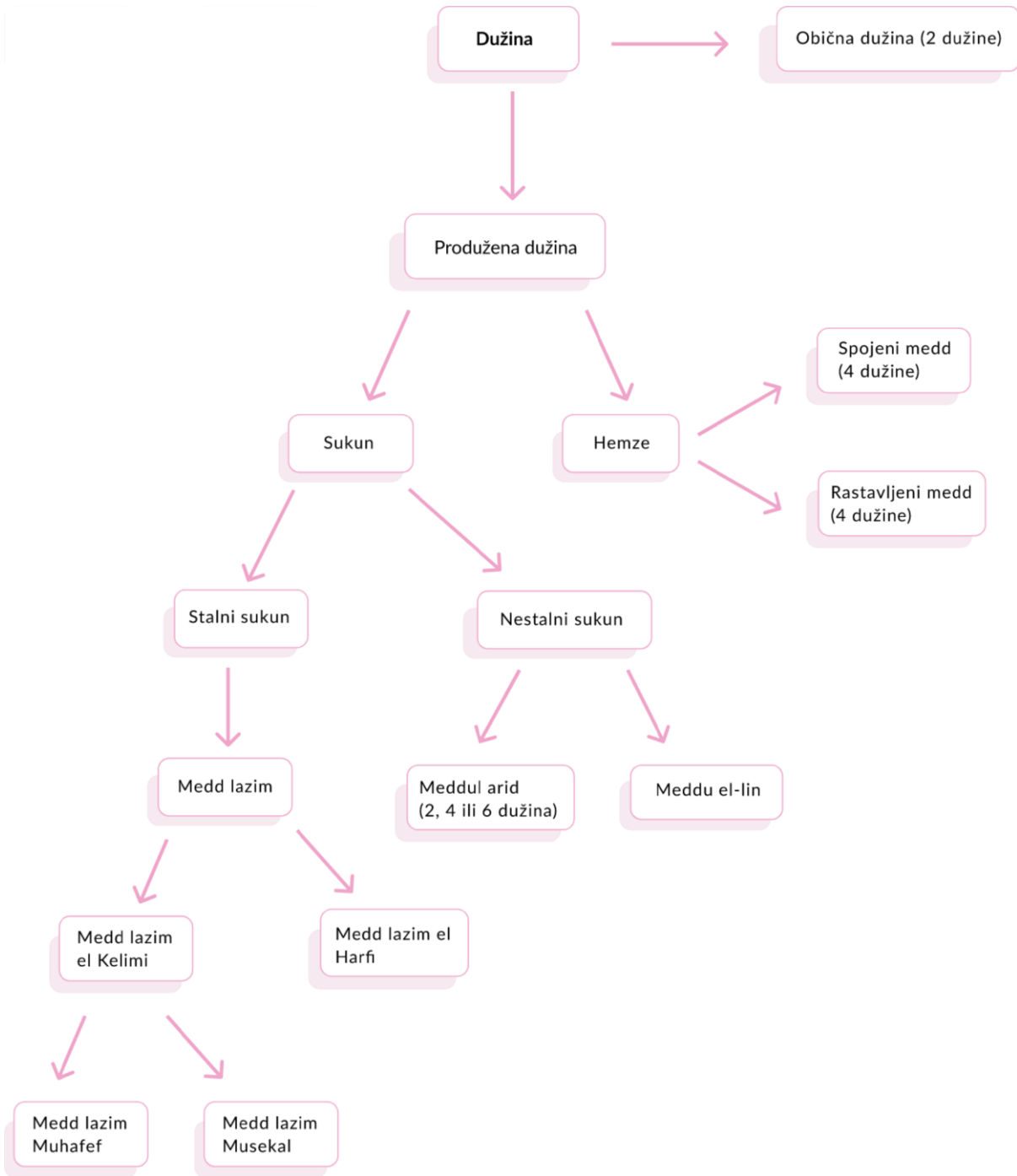
ج	ث	ت	ب	ا
ح	ذ	د	خ	ح
ض	ص	ش	س	ز
ف	غ	ع	ظ	ط
ن	م	ل	ك	ق
ي	ى	ء	ه	و

1. žuta boja- nema dužine (jedini primjer je „elif“)

2. Plava boja – harfovi čiju dužinu izgovaramo sa dva pokreta (dva harekata)

3. Crvena boja – harfovi čiju dužinu izgovaramo sa obaveznihi šest pokreta (šest harekata)

4. Zelena boja – u okviru našeg rivajeta iz Eš-Šatibije gdje možemo produžiti na četiri ili šest hareketa (jedini primjer je „ajn“)

*Ponavljjanje meddul sila sugra i meddul sila kubra

„Ha“ damir ه

Značenje

„Ha“ damir je u stvari lična zamjenica u trećem licu jednine (njemu, njega) koja se spaja sa:

- harfovima
- kratkim rječcama به، فيه، عليه
- sa riječima كتبه، رسله، ماله

Pravilo vezano za „ha“ damir je ako se prije „ha“ damira nalazi harf sa dužinom tad ćemo „ha“ damir izgovoriti kratko. A ako se prije „ha“ damira nalazi harf bez dužine tada se „ha“ damiru dodaje dužina.

Primjer: به، مسجده „ha“ damir se izgovara dugo.

Ako je prije njega dugi vokal ili sukun عليه، فيه „ha“ damir učimo kratko.

فِيهِ / أَتَاهُ / عَلَيْهِ / مِنْهُ

مَدُّ الصَّلَاةِ الصُّغْرَى

Kada „ha“ damir učimo dvije dužine to je meddu es-sileti es-sugra.

إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لِقَادِرٌ (الطارق: 8)

مَدُّ الصَّلَاةِ الْكُبْرَى

Kada „ha“ damir učimo dugo, četiri dužine zbog toga što je poslije njega „hemze“ to je meddu es-sileti el-kubra.

(البقرة: 255) مِّنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَا شَاءَ

(الهمزة: 3) يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

Znaci za stajanje u Qur'anu

-malo mīm sa nagnutim repićem označava stajanje na riječi iznad koje se nalazi, a zatim - nakon udisanja zraka - nastavak učenja od sljedeće riječi ;

-označava dozvoljenost spajanja i stajanja , uz udisanje zraka i nastavak učenja od sljedeće riječi. Preče je stati, udahnuti zrak i nastaviti od sljedeće riječi ;

-na riječi iznad koje se nađe označava da je jednako dozvoljeno kako stati , udahnuti zrak i nastaviti učenje od sljedeće riječi, tako i povezati učenje ;

-na riječi iznad koje se nađe označava dozvoljenost stajanja , udisanja zraka i nastavljanje učenja od sljedeće riječi. Preče povezati te dvije riječi ;

-označava zabranu namjernog stajanja na riječi iznad koje se nađe ;

-označava zabranu stajanja na obje riječi. Staje se na jednom ili na drugom znaku.

-kratko zadržavanje daha, odnosno pravljenje kratke pauze bez uzimanja zraka.